

Η „ΑΛΗΘΕΙΑ“ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ

Ο συνεργάτης μας και διευθυντής της Κυπριώτικης «Αλήθειας» κ. Μ. Δ. Φραγκούδης είχε δημοσιεύσει τις προάλλες στο «Νουμά» (φύλλ. 164, σελ. 1) ένα άρθρο του με τον τίτλο «Τό κακό κ' η γιαιτριά του». Τό άρθρο αυτό, που χτυπούσε γερά τόν Σχολαστικισμό και τήν Καθαρεύουσα, τό ξανατύπωσε στην «Αλήθεια» και τό ξανατύπωμά του τάραξε τούς Κυπριώτες αντιδημοτικιστάδες, ώσπου ένας άπ' αούτους βγήκε νά διαφεντίσει άπό τις στήλες τής «Αλήθειας» τήν προκομμένη καθαρεύουσα με σάπια έπιχειρήματα, παρμένα όλα άπό τήν Ψευτιά κι άπό τήν Πρόληψη.

Σας φτάνει αυτό τό κοματάκι για νά νιώσετε σε τί σάπια θέμελα έχτισε ο Κυπριώτης αντιδημοτικιστής τό καθαρευουσιάνικο κάστρο του;

«...Τί σγείιν όμως έχει με τό ζήτημα τούτο «ή προκομμένη μας καθαρεύουσα;» Νά τροποποιηθῆ τό σύστημα βεβαίως, τά βιβλία, ή διδασκαλία, άλλα διατι νά εισαχθῆ ή δημόδια; Έκτος; εάν πρόκειται νά ιδρύσωμεν σχολεία ξένων γ λ ω σ ω ν. Φροεΐτε πράγματι σοβαρώς, ότι εισώθη τό έθνος, όταν ο ύπουργός των στρατιωτικών χρειάζομενος πυρίτιδα, ής κυρίως έχει ανάγκην τό έθνος, εΐπη αυτήν «μπαρούτι» ή ότι θα άρθῆ ο ζενικός έλεγχος, όταν τόν ονομάσωμεν «αντάντεμα» και τούς εν αυτώ αντιπροσώπους των ξένων δυνάμεων «ανταντάδες;» Θα ύποχωρήσουν ο ι Θεορίται του Θερίσου, όταν ο πρίγκηψ Γεώργιος αποφασίσῃ νά εκμάθῃ τήν γλώσσαν του Ψυχάρη και νά μετονομασθῆ εις «πρίντζηπας;» και θα λυθῆ εδῶ τό άρχιεπισκοπικόν ζήτημα, όταν ο «Άγιος Κιτίου κάμη ήμολογίαν πίστεις εις τήν γλώσσαν του Πάλλη και εξήγησῃ τό «Μνήσθητί μου κύριε, όταν έλθης εν τῇ Βασιλεία σου» «νά μ' ένθυμάσαι, άφεντικό, όταν έλθης στα πράματα...»;

Άλλα έπιχειρήματα πιδ γερά και πιδ άληθινά δε βρήκε ο Κυπριώτης αντιδημοτικιστής νά πολεμήσει τῇ ζωντανῇ εθνική μας γλώσσα. Τά ίδια και τά ίδια. Τήν Ψευτιά και μοναχά τήν Ψευτιά. Πουθενά στο μεταφρασμένο Ευαγγέλιο του Πάλλη δε βρίσκεται ή φράση «Νά μ' ένθυμάσαι, άφεντικό, όταν έλθης στα πράματα». «Άς μάς τό δείξει και του ήρμιζόμεστε νά γίνουμε όλοι καθαρευουσιάνοι, ψευτες δηλαδή σαν και λόγου του, κι ο «Νουμάς» νάρχινῆσει νά βγαίνει στην καθαρεύουσα. Στο βιβλίον του Πάλλη («Η Νέα Διαθήκη κατά τό Βατικανό χερόγραφο μεταφρασμένη άπό τόν Άλεξ. Πάλλη. Λίβερπουλ 1902) στη σελίδα 209, άράδα

11, νά πώς μεταφράζεται τό «Μνήσθητί μου Κύριε»: «Ίησοῦ, θυμήσου με διαν πῆς σῆ βασιλεία σου». Μά με τούς ψευτες και τούς κακόπιστους είναι ντροπή νά συζητάει κανείς. Γίνεται σαν και δαύτους.

Άς είναι. Ό,τι και νά πούμε έρχεται σαν παραπανιστό, άφου ο διευθυντής τής «Αλήθειας» τουλούμισσε άλύπητα τόν πατριώτη του αντιδημοτικιστή με μιá σημείωση κάτου άπό τό άστείο άρθρο του, που αξίζει νά περαστῆ άλάκαρη και στο «Νουμά», αν και γραμμένη, άπό ανάγκη, στην καθαρεύουσα. Ίδου τῆνε:

«Σεβόμενοι τήν γνώμη παντός, όταν αὐτή μάλιστα άπερρέη άπό χρηστοῦ συνειδότης, δημοσιεύομεν εύχαρίστως τήν εις τό άρθρον μας εις τόν «Νουμά» άπάντησιν του άγαπητοῦ φίλου, όστις πεποιθότως φρονεΐ μετά των έννενηντα δυστυχώς εκατοστών των γραμματισμένων Έλλήνων, ότι ύπερασπίζων τήν καθαρεύουσαν ύπεραμύνεται τό όλιγώτερον των Σκιών των Σαλαμινομάχων! Και ή πίστις αὐτή ή άφελής εΐνε ίσως ή μόνη των έλαφροντικῆ περιπτωσις.

«Άπάντησιν ή άναίρεσιν των υπό του άγαπητοῦ φίλου γραφομένων δέν προτιθέμεθα βεβαίως νά γράψωμεν εδῶ, και διότι αΐ στήλαι πολιτικῆς έφημερίδας εΐνε ήκιστα κατάλληλοι διά γλωσσικῆν συζήτησιν, και διότι τό πλείστον του Κυπριακοῦ κοινοῦ δέν θα γνωρίζῃ βεβαίως οὔτε κῆν περί τινος πρόκειται. Έδαφος άλλως τε συζητήσεως έλάχιστον ύπολείπεται μετά τόσην παρενόησιν του ζητήματος. Διότι δέν πρόκειται ποσῶς, ως φαίνεται πιστεύων ο άγαπητός φίλος, περί αντικαταστάσεως όλίγων λέξεων, άλλα περί καθαράς άβαρίας τόσου άχρήστου φόρου τύπων και καταλήξεων νεκρών, οι όποιοι έπαυσαν άπό αΐωνων πολλών νά έπανθοῦν επί ανθρωπίνων χειλέων, και οι όποιοι σήμερα δέν χρησιμεύουν ή εις τό νά βασανίζουν και άποβλακώνουν τήν άτυχή Έλληνικήν φυλήν, ήτις εις τόν Μινώταυρον αὐτόν τῆς γλώσσης έπλήρωσε και πληρώνει τόν βαρύτερον των φόρων, φόρον οὔχι πλέον χρήματος, άλλ' οὔτε αίματος, άλλα φόρον πνεύματος και νοῦ!

«Διότι ή καθαρεύουσα, οὔδέποτε, οὔδ' μετ' αΐωνας, θα καταστῆ κοινή γλώσσα του Έλληνικοῦ λαοῦ, τά δε πτωχά παιδιά θα εΐνε αΐωνίως καταδικασμένα νά μένουν ήμιμαθῆ και έστερημένα πρακτικῶν γνώσεων και καταδικασμένα έπομένως, όταν μεγαλώσουν, νά παραγκωνίζωνται υπό των αντιπάλων εθνοτήτων.

«Μεταρρυθμισις του εκπαιδευτικοῦ συστήματος και καθαρεύουσα είναι δύο πράγματα άσυμβίβαστα και ένόσω οι μαθηταί είναι ύποχρεωμένοι νά καταναλώσωσι 15 ή και 20 πολλάκις ώρας εκ των 30 των εργασιῶν τῆς εβδομάδος προς εκμάθησιν του τυπικοῦ και τῆς συντάξεως και των άνωμαλιῶν τῆς αρχαίας τήν όποιαν και πάλιν δέν θα μάθουν και ήτις εις τίποτε δέν θα τούς χρησιμεύσῃ, πῶσα άλλη πρακτική και θετική γνώσις θ' αποκλείεται κατ' ανάγκην των Έλληνικῶν σχολείων και ο Έλληνας θα εξακολουθῆ άπ' άπειρον εκκολλητόμενος βαθμηδόν και εξελισσόμενος εις τό επικίνδυνον σημείον τό όποιον χαρακτηρίζει ο άρθρογράφος ως δικηγορισμόν και πολιτειολογίαν ή σχολαστικισμόν.

«Έδῶ λοιπόν έγκείται του πράγματος ή οὔσια και οι καταπολεμούντες τήν ζωντανήν του λαοῦ γλώσσαν, τήν γλώσσαν τήν εὔστρφον και άρμονικήν ήτις εκφράζει λεπτότατα πῆν ανθρωπίνον κίθημα μέχρις αὐτῶν των φιλοσοφικωτέρων και άφρημένων έννοιῶν, πρέπει νά εμβαθύνουν εις του ζητήματος τήν υπερτάτην σπουδαιότητα, ήτις διά τουτο ακριβῶς κάμνει τόν άγῶνα των δημοτικιστών ένα άγῶνα αὐτό τουτο άγιον, ένα άγῶνα ύπέρ αὐτοῦ του μέλλοντος τῆς φυλῆς.

«Και αὐτή σημειωτέον είναι μόνη ή πρακτική, ή έμπορικῆ οὔτως εΐπειν, άποψις του ζητήματος. Άλλ' είναι και άλλη ή ύψηλοτέρα και ευγενεστέρα. Διότι «οὔκ επ' άρτω μόνον ζήσεται ανθρωπος». Ένα έθνος δέν τρέφεται, τί διαβόλο, μόνον με δοτικῆς και με τεχνολογίαν και με σχόλια σχολαστικά, άλλ' έχει ανάγκην διά νά μορφωθῆ και ν' αναπτυχθῆ και νά συγκινήθῃ και νά εξαρθῆ και νά μεγαλοουργῆ κάποιαις τροφῆς πνευματικωτέρας, όλίγης ποιήσεως, όλίγου δράματος, όλίγου διηγήματος, όλίγων τέλος έργων φαντασίας.

«Άλλ' ή καθαρεύουσα είναι όλως άνίκανος νά παραγάγῃ τοιαῦτα έργα, και τούτο τό δυσλογόισι και αὐτοί οι λογικώτεροι των θιασωτῶν τῆς, άφου μετά βασιλείαν τόσων ετών δέν έχει νά μάς δείξῃ οὔτε ένα βιβλίον, τό όποιον νά ζήσῃ αν οὔχι εις τούς αΐωνας, άλλ' οὔτε επί μίαν άπλοῦστατα γενεάν.

«Τούτο δέν εΐνε βεβαίως λάθος του Έλληνικοῦ πνεύματος, διότι τότε θα εύρισκόμεθα πρό μιῆς χρεωκοπίας έντελοῦς και άπελπιστικῆς τῆς Έλληνικῆς φυλῆς, άλλα τῆς γλώσσης αὐτοῦ, ήτις δέν έχει εν έαυτῇ στοιχεΐα βιώσιμα, ώστε νά γεννήσῃ έργα μεγάλα και υγιᾶ, και άπεδείχθη άνίκανος νά εκφράσῃ τρεΐς έννοιαι ύψηλοτέρας τῆς συνήθους άρθρογραφίας τῆς ρουτίνας.

«Και τώρα είναι ελεύθερος νά φρονῆ ό,τι θέλει ο

ΔΟΥΚΙΑΝΟΥ

Ο ΨΕΥΤΗΣ

(Η άρχή του στο περασμένο φύλλο)

— Σωστά μιλάεις, του λέω, γιατί θα πιστεῖσαι βέβαια, αν τάβλεπα· μά τώρα, θαρρῶ, πρέπει νά με συμπαθῆστε, άφου δέν μπορῶ νά βλέπω καθαρά οπως εΐσεΐς. Εΐρω όμως ότι ή Χρυσίδα, που λές, είναι γυναίκα έρωτιάρα κ' έροκολόβολη και δε βλέπω για ποιο λόγο χρειαστήκατε τόν πῆλιγο μανταφόρο και τόν Ύπερβόρειο μάγο και τό Φεγγάρι τό ίδιο γι' άφτῆν, που με εΐκοσι δραχμές μπορούσατε νά τήν πάτε στους Ύπερβόρειους. Γιατί ύποχωρεΐ παραπολύ σ' άφτό τό ζόρκι ή γυναίκα και παθαίνει τό αντίθετο με τά φαντάσματα· επειδή εκείνα, αν ακούσουν κανένα χτύπο άπό χάλκωμα ή σίδερο, φέβγουν—κι άφτά εΐσεΐς τά λέτε—ένφ' άφτῆ αν βροντήσῃ πουθενά άσχημ' τρέχει κατά τόν ήχο. Άλλως τε παραξενεύομαι· μ' άφτόν τό μάγο πῶς,

άφου μπορεΐ νάγαπηθῆ ο ίδιος άπό τις πιδ πλούσιες γυναΐκες και νά παίρνῃ άπ' άφτες δάκαρα τάλαντα, είναι τόσο μικρόλογος που για τέσσερες μνές καθεται και σκοτόνεται νάγαπηθῆ ο Γλαφκίας.

— Εΐσαι άστεΐος, εΐπε ο Ίωνας, νά κῆνης τόν άπιστο σ' όλα. Έγώ όμως μ' έφχαρίστηση θα σε ρωτοῦσα, τί λές γι' άφτους που τούς δαιμονισμένους γιατρέβουν άπό τό κακό τους, καθολοκληρία ξεμαγέθοντας και τά δαιμόνια. Κι άφτά δέν είναι ανάγκη νά τά λέω εγώ, γιατί όλοι ξέρουν τό Σύρο άπό τήν Παλαιστίνη, τό μάστορη στα τέτοια, που ζυμα παραλάβῃ όσους σεληνιαζονται και στρηφογυρίζουν τά μάτια τους και γιομίζουν μ' άφρό τό στόμα τους κάνε καλά και τούς στέλνει γερούς στο σπίτι τους, άφου τούς γλυτόσῃ άπό τό κακό παίροντας μεγάλη πλερωμή· γιατί όταν σταθῆ κοντά στους κατάκοιτους και ρωτήσῃ ποῦθε μπῆκε τό δαιμόνιο στο κορμί, ο άρρωστος ο ίδιος δε μιλάει, μά τό δαιμόνιο άποκρίνεται ελληνικά ή βαρβαρικά ή άπ' όποιον τόπον είναι ο άρρωστος, με ποιον τρόπο κι άπό που μπῆκε στον ανθρωπο. Κ' εκείνος λέγοντας ζόρκια, κι αν δέν ακούσῃ, και φοβερίζοντας, διώχνει τό δαιμόνιο. Έγώ τουλάχιστο εΐδα δαιμόνιο νά βγαίνῃ μάθρο και σαν καπνῆ στη θωρία.

— Δέν είναι σπῆλαϊτο, εΐπε εγώ, νά βλέπῃς τά

τέτοια εσύ, ο Ίωνας, που σου παρουσιάζουνται κ' οι ιδέες οι ίδιες, όσες ο πατέρας σας ο Πλάτωνας διδάχκει, πῶμα κτοτεινό για εμάς τούς κοντόθωρους.

— Μά μονάχα ο Ίωνας, πρόστεσαν ο Έφκράτης, εΐδε τά τέτοια, και δε συναπάντησαν κι άλλοι πολλοί ρηντάσματα, άλλοι τῇ νύχτα κι άλλοι τῇ μέρα; Έγώ τουλάχιστο όχι μιᾶ, μά χίλιες φορές έχω ιδεΐ τά τέτοια· και στην αρχή, είναι αλήθεια, τρώμαζα μ' άφτά, μά τώρα άπό τῆ συνήθεια δε μου φαίνεται νά βλέπω τίποτα παράξενο, και προπάντων άπό τόν κειρό που ο Άράπης μούδωσε τό δαχτυλίδι· τό φτιασμένο άπό τό σίδερο τῆς φούρκας και μούμαθε τό πολυονόματο ζόρκι, εξόν πιά, αν δε θα πιστέψῃς κ' έμένα, ο Τυχιάδη.

— Και πῶς είναι· βολετό, του άπάντησα, νά μῆν πιστέψω τόν Έφκράτη τό γιό του Δείωνα, σοφό ανθρωπο, και που προπάντων λέει τῇ γνώμη του λεφτερα μέσα στο σπίτι του όπως κι αν θέλῃ;

— Τουλάχιστο, εΐπεν ο Έφκράτης, άφτό για τό εΐδωλο, που παρουσιάζεται κάθε νύχτα σ' όλους του σπιτιού και σε παιδιά και σε νιους και σε γέρους, δε θα τάκούσῃς μονάχ' άπό μένα παρὰ κι άπ' όλους τούς δικούς μου.

— Για ποιο εΐδωλο; του λέω.

φίλος άρθρογράφος· αλλά κηρυττόμενος τόσον σφοδρός πολέμιος τῆς δημοτικῆς εἶναι ὡς νὰ καταδικάζῃ τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν εἰς αἰώνιον ζηροφαγίαν ἄρτου καὶ τυροῦ, ὡς ἔγραψεν ἄλλοτε χαριέστατα ὁ δαιμόνιος τῶν «Εἰδώλων» συγγραφεὺς.

Μ. Δ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ

(«ΑΔΗΘΕΙΑ» Δεμοσῶ, ἀριθ. 415, σελ. 1).

ΣΟΝΕΤΤΑ

ΣΑΡΔΑΝΑΠΑΛΟΣ

Στὸν κ. Φωτιάδην.

Μυριόκρουνη τῆς ἡδονῆς ἂν λάχαινες μιὰ βροῦση, τῆ δίψα σου τὴν ἀσελγῆ νὰ βύσῃ δὲ θὰ ἠμποροῦ· σὰ δρόμος μυριοπλόκαμος, στὸ λάβρο σου μεθῆσι μέσ' στὴν ἀγκάλῃ σου ἔλυνες κάθε στιγμὴ καὶ κόρη.

Κι ἄμα ἡ λαγνεῖα σοῦ πύρωσε τὰ φρένα, νά σοῦ προσιάξεις τὸ θηγάτό σου, ποῦ τρέμοντας σέθωρει, μὲ ἀρώματα βαρύτιμα, μὲ δοῦ καὶ κυπαρίσι ἓνα βιωμὸ ψηλότερο κ' ἀπ' τοῦ Λιβάνου τὰ ὄρη.

Κ' εἶται μιὰ νύχτα, τρομερὸς ποῦ ἐμούγκριζε τυφώνας, ἀπ' τὴς παρθένες κυκλωτὸς τῆς μαύρης Βαβυλώνας στὴν ἐκατόμβῃ δλόχρυσος πυργώθηνες σαιράτης.

Τρίζουν οἱ φλόγες τῶν ἀβρῶν σαρκῶν κ' ἡ εἰδω-
[διά τους,
ἀπὸ κραοῦ, σὲ μέθυσε μὲ φλογεροῦς θανάτους,
ὡς που ἀναλύθης σὰ δαυλὸς στὸν τάφο τῆς ἀγάπης.
'Απρίλης τοῦ 1904

ΦΙΑΤΡΟ

Στὸν ἀγαπημένο μου Ζ. Φυτίλην

Κοιλοπονώντας πλάγιασε στὸ πουπουλένιο στρώμα ἡ ἀρχοντοπούλα ἡ ὁμορφῆ, μικρόχρονη πρωιάρῃ· μέσ' σὲ βελούδα χνουδατὰ τὸ φαρφουρένιο σῶμα ἀκέρηα δυὸ μερόνυχτα κυλιέται μὲ λαχτάρα.

Τέτοια σκλήρῃ κοιλοπονιά δὲ μεταστάθῃ ἀκόμα κ' ὄλες οἱ σκιάβες γύρω τῆς, χλωμὲς ἀπ' τὴν τρο-
[μάρα,

— «καλὰ σαράντ', ἀφέντισσα» — φωνάζαν μὲνα
[σιόμα,
σὰ βγήκε πλειὸ ἀπ' τὰ σπλάγχνα τῆς ἡ ζωιανῆ κα-
[τάρα.

Γλύτωσε ἡ μάννα κ' ἔσκυψε γλυκόγελη νὰ μάθῃ τί γέννησεν.—'Αλλοίμονον! δὲχὰ φαρμακεμένη, ποῦ ἀπ' τὰ βελούδα ἐγλύστρησε καὶ σάχηρια δάση
[ἐχάθη.

Μὲ χρόνια ἡ δόλια ξεφυγὰ στὴν κλινῆ τῆς τὴν ἴδια καὶ ἄμ' ἄκουσε πῶς ἀναφαν τὰ δάση, ξαφνιασμένη ρωτᾷ ἡ ἐτοιμοθάνατη:—Νὰ καίονται καὶ τὰ φίδια;

Φλεβάρης τοῦ 1905

ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ ΒΟΣΠΟΡΙΤΗΣ

Ο ΚΑΛΟΣΓΟΥΡΟΣ

(Σημειώματα ἐνὸς μαθητῆ του).

'Αξιότιμε Κύριε,

Πρόθυμα σὰς στέλνω τὰ σημειώματα ποῦ μοῦ κάματε τὴν τιμὴ καὶ μοῦ ζητήσατε γιὰ τὸ δάσκαλό μου, τὸ μακαρίτη Καλοσγούρο. Τὰ στέλνω τόσο προθυμότερα, ποῦ μοῦ δίνεται ἡ εὐχάριστη εὐκαιρία νὰ ἐκφράσω μιὰν ἀκόμη φορὰ, κὶ ἀπὸ τὴς στήλες τοῦ «Νουμά», τὴν ἀγάπῃ κὶ ὅλη τὴν εὐγνωμοσύνη ποῦ αἰσθάνομαι πρὸς τὴ μνήμη του. Αὐτὸς μοῦ ἄνοιξε τοὺς πρώτους ὀρίζοντες πρὸς τὴ ζωὴ τοῦ πνεύματος, καὶ μένω ἀκόμη μὲ τὴ λύπη ποῦ ἡ μοῖρα τόσο γρήγορα μοῦ τὸν ἐζήλεψε.

Τὴς πρώτες μέρες τῆς γνωριμίας μας, καὶ εἶχα τότες μόλις δεκατὴντε χρόνια, ἄρχισε νὰ μοῦ μιλή γιὰ τὸ Σολωμὸ, τοῦ ὁποῦ τὸνομα μοῦ ἦταν ἄγνωστο. Οἱ δασκάλοι μοῦ ἦσαν πολὺ εὐσυνείδητοι γιὰ νὰ βγούν ἀπὸ τὴν ἐπιστημότητα τῆς γραμματικῆς καὶ νὰ μοῦ πουν πῶς ὑπάρχει κ' ἓνας Σολωμὸς. Γραμματικὴ καὶ Συνακτικὸ ὅσο θέλετε, δυὸ καὶ τρεῖς ὥρες τὴν ἡμέρα. Ὅταν ἐφευγα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀντηχοῦσαν ἀκόμη στ' αὐτιά μου ὅλα τὰ ρήματα εἰς μὲ, ἤξερα ποῦ πρέπει νὰ λέμε ἀνοικωχὴ καὶ ὄχι ἀνακοχί, καθομιλημένη καὶ ὄχι καθομιλουμένη, δὲν εἶχα ὅμως ἀκούσει ἀκόμη τὴς πρώτες στροφῆς τοῦ Ὑμνου. Καὶ εἶχα τελειώσῃ μὲ ἄριστα τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ τρία—καὶ μόνον—ἑλληνικὰ σχολεῖα τῆς Κερκύρας. Καὶ δὲν εἶμαι ἐξαίρεση. Γιατὶ στὴ

Γενεῦν, μιὰν εικοστὴ πέμπτη Μαρτίου, ἀπὸ εἰκοσι καὶ περισσότερους φοιτητὰς, ἀπὸ διάφορα μέρη τῆς ἐλεύθερης καὶ δούλης Ἑλλάδας, τὰ δυὸ τρίτα δὲν ἤξεραν τοῦ Ὑμνου παρὰ τὸν πρῶτο στίχο ἢ καὶ κανένα. Κ' εἰδὼ ἀκόμη ἄκουσα νέους εὐπαιδευτοὺς καὶ φιλομαθεῖς νὰ ὀνομάζον τὸ Σολωμὸ ἀγράμματον.

Στὴς ὡραῖες ὄχθες τῆς λίμνης τῆς Γενεῦς καὶ τοῦ Ροδανοῦ, τῆς λίμνης ὅπου, ὅταν βγαίη ὁ ἥλιος, καθρεφτίζεται βαθύ γαλάζιο τ' οὐρανοῦ τὸ χρῶμα, ὁ μακαρίτης μοῦ μιλοῦσε γιὰ τὸ Σολωμὸ καὶ γιὰ ὅ,τι ἄλλο μπορούσε νὰ φωτίσῃ τὸν παιδικὸ μου νοῦ. Μιὰ μέρα ἀνοιξιάτικη, σὲ μιὰ ἀπὸ τὴς μαγευτικῆς ἐκείνης στιγμῆς ὅπου ὅλα εἰσιγούσαν καὶ δὲν ἀκούετο παρὰ τὸ κύμα νὰ σπᾷ στὴς πέτρες, ἐθυμήθηκα τοὺς στίχους τοῦ Πινδεμόντη·

'Ἐτσι κὶ ὁ ποταμὸς, ποῦ ἀπ' τὴν καθάρια λίμνη, τῆς Γενεῦς καμάρι, γαλανὸς προβαίνει.

κ' ἐπρόσθεσε· «Τὴν ἴδια σχεδὸν εἰκόνα εἶχα φαντασθῆ μεταφράζοντας τοὺς στίχους αὐτοὺς τοῦ Πινδεμόντη».

'Ἄλλη φορὰ, στὰ ἴδια ἐκεῖνα μέρη, ἄρχιζε μὲ φωνὴ σιγαλὴ, ποῦ καμιά τέγγη δὲν ἐστόλιζε, ἀλλὰ ποῦ τὴν ἐκφρασὴ τῆς ἀντλοῦσε ἀπὸ βαθύτατο αἶσθημα·

'Ἐστη' ὁ Ἐρωτας χορὸ μὲ τὸν ξανθὸν Ἄπριλη, κτλ.

κ' ἐξακολουθοῦσε ὡς ποῦ ἡ μνήμη τὸν ἀπάφηνε. Καὶ λίγα βήματα παραπέρα·

Δὲν εἶναι χόρτο ταπεινὸ, χαμέδεντρο δὲν εἶναι, Βρύσες ἀπλώνει τὰ κλαδιὰ τὸ δέντρο στὸν ἀέρα...

καὶ μοῦ ἔδειχνε τοῦ κάθε στίχου τὴν ὁμορφιά, ἐπέμνε σ' ἐκφράσεις σὰν τὸ «βρύσες ἀπλώνει τὰ κλαδιὰ» καὶ ἄλλες ποῦ ὀνόμαζεν εὐρήματα, μ' ἓνα λόγο, ἤθελε νὰ μοῦ μεταδώσῃ ὅ,τι ὁ ἴδιος βαθύτατα αἰσθάνετο. Ὅταν ἄκουσα νὰ μοῦ ἀπαγγέλῃ τὴ «Φαρμακεμένη», τὸν ἐρώτησα γιατί ὅταν διαβάζω, τὸ ἴδιο ποίημα δὲν τὸ βρίσκω τόσο ὡραῖο ὅσο ὅταν τὸ ἀκούω. «Εἶναι, μοῦ εἶπε, ποῦ δὲν σ' ἐσυνείθισαν νὰ βρῆσῃς τὴν ὁμορφιά σ' ἓνα ποίημα. Κὶ αὐτὸ ἀποτέλεσμα τοῦ σχολεῖου. Οἱ τύποι, οἱ τύποι χωρὶς νόημα στρεβλώνουν τὸ φυσικὸ αἶσθημα τῆς νεολαίας, ποῦ ἡ ἀληθινὴ παιδεία πρέπει νὰ σέβεται καὶ νὰ καλλιεργῇ». Τὸ «Μητέρα μεγαλόψυχη» τὸ ἄκουσα συχνὰ ἀπὸ τὸ στόμα του μὲ τὴν παρατήρησιν· «Πόσοι γνωρίζουν στὴν Ἑλλάδα αὐτοὺς τοὺς στίχους;»

— Δὲν ἔχεις ἰδεῖ, ἀποκρίθηκα, ἄμα μπαίνης στὴν ἀβλὴ νὰ στέκεται ἓνα εἰδωλο ὁμορφότατο, ἔργο τοῦ Δημήτριου, ποῦ φτιάκει εἰδῶλα ἀνθρώπων;

— Μήπως λὲς ἐκεῖνο, τοῦ λέω, ποῦ ρίχνει τὸ δίσκο, τὸ σκυμμένο σὰ νῆμα ἐπὶ τοῦ νῆμα νὰ τόνε ρίξῃ, ποῦ κοιτάζει· κατὰ τὸ χέρι ποῦ κρατᾷ τὸ δίσκο, ποῦ ἀλαφρολυγίζει τὸ ἓνα πόδι του καὶ ποῦ φαίνεται ὅτι θὰ σηκωθῇ μαζί μὲ τὸ ριζόμο;

— Ὅχι· κείνο, μοῦ λέει, γιατί κὶ ἀφτὸς ὁ δι-σχορρίχτης, ποῦ λὲς, εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Μύρωνα· μήτε γιὰ τὸ σιμοτινὸ του λέω, ποῦ δίνει τὸ κεφάλι του μὲ κορδέλα, τὸν ὁμορφο, γιατί κὶ ἀφτὸ εἶναι ἔργο τοῦ Πολύγνωτου. Μὰ χρισί τους ἀφτὸς ποῦ εἶναι δεξιά καθὼς μπαίνεις καὶ ποῦ ἀνάμεσόν τους εἶναι στημένα καὶ τὰ ἔργα τοῦ Κριτία καὶ τοῦ Νησιώτη, οἱ τυραννοφονιάδες. Ἄν εἶδες ἐστὸ κοντὰ στὸ τρεχάμενο νερὸ κανέναν κοίλαρα, καραφλό, μισόγυμνο, ξακουστὸ γιὰ τὴς φλέβες του, μὲ μερικῆς τρίχες τῆς γενειάδας του ἀνεμισμένες, ὅμοιο μ' ἀληθινὸν ἄνθρωπο, γιὰ κείνονα λέω ὁ Πέλιχος ὁ στρατηγὸς φαίνεται πῶς εἶναι.

— Μὰ τὸ Δία, τοῦ εἶπα, εἶδα κάποιονε δεξιά ἀπὸ τὸν Κρόνον ποῦ φορεῖ κορδέλες καὶ στεφάνια ξερά, μὲ τὸ στήθος γιομάτο χρυσόφυλλα.

— Ἐγὼ λοιπόν, εἶπεν ὁ Ἐφικράτης, τὰ χρί-

σωσα κείνα, ὅταν μὲ γιάτρεψε ποῦ χάνομουν κάθε τρεῖς μέρες ἀπὸ πυρετό.

— Μὰ ἦτανε καὶ γιατρός, τοῦ λέω, ὁ φίλος μας ὁ Πέλιχος;

— Εἶναι καὶ μὴν κοροϊδεῖς, ἀποκρίθηκα ὁ Ἐφικράτης, ἀλλιῶς θὰ σὲ παιδεύῃ πολὺ γλήγορα. Ἐγὼ ξέρω τί μπορεί νὰ κἀν ἀφτὸ τὸ εἰδωλο ποῦ τὸ περιγελάς ἐσύ. Ἡ φανταζέσαι ὅτι δὲν εἶναι στὸ χέρι του καὶ θέρμες νὰ στέλνῃ σ' ὅποιους θέλει, ἀφου καὶ νὰ τὴς διώχνῃ τοῦ εἶναι βολετό;

— Ἄς εἶναι ψυχόπονο, εἶπα ἐγὼ, τὸ εἰδωλο καὶ καλόγνωμο, μὴ κ' ἔχει τόση δύναμη. Μὰ καὶ τί ἄλλο λοιπόν τὸ βλέπετε νὰ κἀν ὅλοι τοῦ σπιτιοῦ;

— Ὅταν καλονυχτώσῃ, εἶπε, ἀφου κατεβῆ κείνο ἀπὸ τὸ στήριγμά του ὅπου στέκεται, φέρνει γύρω τὸ σπῆτι καὶ τὸ συναπαντοῦν ὅλοι, καμιά φορὰ τὰκοῦν καὶ νὰ τραγουδάῃ, μὰ δὲν ὑπάρχει κανένας ποῦ νὰ τὸν ἐβλάψῃ· γιατί ἀρκεῖ νὰ κἀν ὁμορμίζῃ μονάχα· καὶ κείνο περνάει χωρὶς νὰ πειράξῃ καθόλου ὄσους τὸ εἶδαν. Καὶ μάλιστα τὴς περισσότερες βολὲς καὶ λούζεται καὶ παίζει ὅλη τὴ νύχτα, ποῦ μπορείς νὰκοῦς τὸ θόρυβο τοῦ νεροῦ.

— Πρόσεξε τὸ λοιπόν, τοῦ λέω, μήπως καὶ τὸ εἰδωλο δὲν εἶναι ὁ Πέλιχος παρὰ ὁ Κρητικὸς Τάλος

ὁ γιὸς τοῦ Μίνωα· γιατί καὶ κείνος ἦταν κάποιος χαλκωματένιος τριγυριστὴς τῆς Κρήτης. Κὶ ἂν δὲν ἦταν, ὁ Ἐφικράτης, καμωμένος ἀπὸ χάλκωμα παρὰ ἀπὸ ξύλο, τίποτα δὲν τὸν ἐμποδίζει νὰ μὴν εἶναι ἔργο τοῦ Δημήτριου, παρὰ κανέναν φτιάσμα τοῦ Δαίδαλου· τὸ σκεῖ τοὐλάχιστο, καθὼς λὲς, κὶ ἀφτὸ ἀπὸ τὸ στήριγμά του.

— Φυλάξου, ὦ Τυχιάδην, μοῦ ἀποκρίθηκα, μήπως μετανοιώσῃς ἀργότερα γιὰ τὴν κοροϊδίαν σου. Ἐγὼ ξέρω τί ἔπαθε ἀφτὸς ποῦ ἐκλεπτε τὰ ὀβολάκια ποῦ βάναμε στὴ χάρη του κάθε πρωτομνηνιά.

— Τρομερὰ ἔπρεπε νὰ πάθῃ, εἶπεν ὁ Ἴωνας, ἀφου ἦταν ἀγιογούτης. Μὰ μὲ ποιὸν τρόπο, ὦ Ἐφικράτη, τόνε παιδεύῃ; Γιατὶ θέλω νὰ τὸ μάθω, ἂν καὶ τοῦτος εἰδὼ ὁ Τυχιάδης περισσότερο δὲ θὰ πιστέψῃ.

— Πολλὰ ὀβολάκια, λέει κείνος, ἦτανε ριγμένα μπροστὰ στὰ πόδια του καὶ μερικῆς ἄλλες μονέδες ἀσημένιες, κολλημένες στὸ μερὶ του μὲ κερί, καὶ πλάκες ἀπὸ ἀσημί, ταξίματα κάποιου ἢ πλερωμὴ γιὰ τὴν γιαιτρεία κείνων, ποῦ μὲ τὴ χάρη του πάψανε νὰ τοὺς τρώνε οἱ θέρμες. Μὰ εἶχαμε γιὰ σείζῃ ἓνα δοῦλο Ἀφρικάνο, καταραμένο ἄνθρωπο. Ἄφτὸς πι-χειρίστηκε τὴ νύχτα νὰ τὰ κλέψῃ ὅλα κείνα· καὶ τὰκλεψε παραφυλάζοντας τὴ στιγμὴ ποῦ εἶχε κατεβεῖ τὸ εἰδωλο. Μὰ ὅταν ὁ Πέλιχος, ἄμα γύρισε,

Ο Σολωμός και τα δημοτικά τραγούδια ήταν ή πηγή της ποιητικής του γλώσσας, καθώς ο Πολυλάς το παραδείγμα της κριτικής του. Ο ίδιος μου έλεγε: «Όταν γράφω, έχω πάντα στο νου μου στίχους του Σολωμού του μέτρου στο οποίο γράφω». Με τον Πολυλά είχε άπορασίση να κάμη και μια κριτική έκδοση όλων των έργων του Σολωμού αλλά ο θάνατος του στενού φίλου του έματαιωσε το σχέδιο.

★

Στο μάθημα, έρμηνεύοντας κείμενα αρχαίων ποιητών, άναφερε συχνά το Σολωμό, κ' έδειχνε πως ή γλώσσα στα χέρια του τεχνίτη, μπορεί να δείξη άσύγκριτη δύναμη καθώς και τρυφερότητα μεγάλη, και φανή 'καθ' όλα άνταξία της αρχαίας. Και είχε πάντα στη μνήμη τα παραδείγματα:

Συχοφέγγει άστραπή, σκίζει το σκότος,
Και της βροντής πολυβουίζει ο κρότος

«Για δες τώρα πως ο ίδιος ποιητής γίνεται τρυφερώτατος»:

Και προβαίνει ή Μαρία λίγη να πάρη
Δροσιά στα σωθικά τα μαρμαρένα...

Μεγάλη ήταν ή χαρά του σάν έβλεπε πού τα λόγια του μάς έκαναν εντύπωση και πού μ' εύχαρίστηση τόν άκούμε. Το αισθανόμουν πού έχαιρετο, γιατί μετά το μάθημα έξακολουθούσε να μου μιλή με τόν ίδιο ένθουσιασμό:

«Πάντ' άνοιχτά πάντ' άγρυπνα τα μάτια της ψυχής μου.

— Πώς σου φαίνεται αυτός ο στίχος; δέν είναι ώρκαίος;

— Μάλιστα πολύ ώρκαίος.
— Άκουσε κ' έναν άλλον.

Άνοιχτά πάντα κι άγρυπνα τα μάτια της ψυχής μου.
«Δέν αισθάνεσαι εδώ κάτι πού μόνον το βαθύ αισθημα πού ο Σολωμός είχε της Τέχνης μπορούσε να βρη;» Κ' ένω το κουδούνι καλεί για το μάθημα, έξακολουθώ να τόν άκούω, ως πού να του θυμίσω ότι έσήμανε.

Με τέτοιον έρωτα προς την Τέχνη, έπάσχιζε με κάθε τρόπο να σπειρή στην καρδιά όλων τόν έπλησίαζαν την άγάπη της πνευματικής ζωής. Ξένοι νέοι πού άγαπούσαν τη μάθηση έξητούσαν ως εύτύχημα την εύκαιρία να μιλούν μαζί του, και όταν

έγύριζαν στην πατρίδα τους του έγραφαν λόγια γιομάτα ένθουσιασμού.

★

Άλησμόνητη θα διατηρώ την έντύπωση από τα σοφά του μαθήματα. Τόν βλέπω ακόμη με το βιβλίο στην άμασγάλη και τα χέρια στην τσέπη να μπαίνει στην τάξη και μηχανικά να πηγαίνει στην έδρα, ένω στο πρόσωπό του βλέπει κανείς πού άλλου έχει τη σκέψη του. Είναι συνήθεια του. Όπου κι άν βρεθή, σκέπτεται, μεταφράζει, άναλυεί στίχους ή σελίδες πού διάβασε την περασμένη ώρα, και όταν τόν πλησιάσω δέ λείπει ποτέ να μου μεταδώση τη σκέψη του. Όλος άφοσιωμένος στο θέμα του, μιλά σιγά, καθαρά, ολοστρόγγυλα, ώστε ο λόγος του να έκφραζε όλη του τη σκέψη. Αισθάνεσαι πού μόνον άγάπη για την άλήθεια κρύβουν τα βαθιά της ψυχής του. Στην όμιλία του δέ θα μείνη πολλήν ώρα σε κοινά ζητήματα, θ' άνέβη πάντοτε ως τις ύψηλότερες σφαίρες της ήθικής. Η έκφραση του προσώπου του, το ένθουσιασμένο του βλέμμα, κάθε του κίνημα, όλα δείχνουν με πόσην εύχαρίστηση μιλά για πράγματα έξω της κοινής ζωής. Την καλλήτερή του απόλαψη βρίσκει στα διαλεγτά βιβλία, εκείνα πού τόν κάνουν να σκέπτεται, γιατί ή σκέψη, καθώς έλεγε, «μας άνεβάζει σ' άλλη σφαίρα, άμόλυστη». Τη ζωή αυτή της άνώτερης σφαίρας πάρα πολύ έχάρηκε και ή φήση ένδικήθηκε του άνοιξε γρήγορα τόν τάφο, άφίνοντας σ' έμας τη λύπη και τόν καημό.

★

Σιμά σ' αυτόν τόν άπειρόν έρωτα προς την Τέχνη έτρεφε για τη μητρική του γη διάπυρρη άγάπη. Την Ελλάδα είχε πάντα στην καρδιά και στα χείλη, κι όπως ο Σολωμός την όνειρεύθηκε, έτσι κι αυτός τήν έποθούσε. Όσο ειλικρινά έχαιρετο άκούοντας τους ζένους να τήν επαινούν, τόσο κατακαρδα έλυπειτο σάν άκουε να τήν κατακρίνουν. Ό, πώς θα έθλίβετο ο μακαρίτης άν ήταν εδώ ν' άκούση όπως έμεις κάθε μέρα κι από κάθε είδους ανθρώπους να περιφρονείται — και όμως ζδικα — να βρίζεται με τόσην άναίδεια ή γωνιά εκείνη της όποίας κάθε πέτρα μάς είναι τόνον άγαπητή!

Όταν είχε γίνη λόγος να έλθη στην Κέρκυρα χαρτοπαικτικός Άδης, κάποιες ζένες έσημερίδες έσυνώδευσαν την είδηση με δυσάρεστα σχόλια πού ο μακαρίτης διάβασε. Και κατόπι έξαφνα στη μέση

του μαθήματος λέγει με μισοσβυμένη φωνή «είδτε τί μάς λένε οι ζένου;» και είδα ζωγραφισμένη στο πρόσωπό του βαθύτατη λύπη, όμοιαν μ' εκείνην πού αισθάνθηκε όταν έμαθε το θάνατο του άδελφού του. Δέν είταν πρακτικός, όχι, και άκουσε συχνά να του το λένε. Άλλ' είχε άγνή, άγνότατη την καρδιά, και είχε άμόλυπτα τ' άπόβαθα της ψυχής του. Με κάπως έλαστική συνείδηση θα έκανε και χρήματα. Άλλά δέν τα έξήλεψε ποτέ. Ο τελευταίος πόθος πού του γνώρισα είταν να δημοσιέψη το Δάντη. Η μελέτη πού έσχεδιάζε θα είταν από τα σημαντικώτερα έργα του, γιατί έσπούδαζε το Δάντη από τα παιδικά του χρόνια. Άλλ' οι λογιώτατοι σύμβουλοι του κ. Μαρσαλ του το άρνήθηκαν. έπειδή δέ δημοσιέσουν έργα σε ζένη γλώσσα, δηλαδή σε δημοτική.

★

Στα δύο τελευταία του έργα, τόν Προμηθέα και τη μετάφραση των ίταλικών ποιημάτων του Σολωμού, ήμύρεσα ν' ακολουθήσω την έργασία του σ' όλες τις λεπτομέρειες. Τη μετάφραση καθώς και τη Μελέτη του Προμηθέα άρχισε κ' έτελειωσε στο διάστημα λίγων μηνών. Δυό τρεις μέρες άφου είχαμε άρχίσει τη μελέτη του δράματος μου λέγει: «Θά βγη και αυτό», και σε λίγες βδομάδες είχε τελειώσει το πρώτο σχέδιο της μετάφρασης.

Άς άναλύσουν κι ως κρίνουν άλλοι άρμεδιώτεροι τα έργα του και τη δημιουργική του έργασία πού τιμά τη σημερινή μας γραμματόλογία. Γιατί βέβαια οι κριτικές του μελέτες, καθώς κ' εκείνες του Πολυλά, κάνουν έξαίρεση στην κάπως άναίμική μας γενεά.

★

Τις γραμμές αυτές, πού έχάραξα άπ' άγάπη για το δασκαλό μου, τελειώνω με την εύχη γλήγορα να δημοσιευτούν τα έργα πού άφησε.

Λειψία 3 'Οκτωβρίου 1905

ΑΡ. ΠΟΥΛΗΜΕΝΟΣ

Κάποις λογιώτατος πηγαινάμενος στο ύποστατικό του, ρωτούσε άν είναι καλό το νερό του πηγαδιού για να πιη. Κι όταν οι άργάτες του είπαν ότι είναι καλό γιατί κ' οι γονέοι του άπ' αυτό έπιναν, ο λογιώτατος φώναζε:

— Και ποσο μακριούς λαιμούς είχανε πού μπορούσαν να πιούν από τόσο βάθος;

έννοιωσαν άμέσως ότι τόν είχανε άγιογδυήσει, άκουσε πως ζεδικήθηκε κ' έπιασε τόν Άφρικάνο: όλη δηλαδή τη νύχτα έφερεν γύρα την άβλή ο κατακακομοίρης χωρίς να μπορέη να βγη, σάματις νάχε πίσει μέσα σε λαβύρινθο, ως πού ζημερόνοντας πιάστηκε έχοντας τα κλεψιμέικα. Και τότες, άμα τόν έπιασαν, έφαγε όχι και λίγες, κι άφου έξησε λίγον καιρό πέθανε κι όπου κακού σου θέλει, τρώγοντας καμτσικιές, καθώς έλεγε, κάθε νύχτα, ως πού και μελανκδες να φαίνονται: την έλλη μέρα στο κορμί του. Ύστερ' άπ' άφτά, ο Τυχιάδη, και τόν Πέλιχον άναγέλα και νόμιζε ότι κ' έγω σάν κανέναν συνομήλικος του Μίνωα δέν ζέρω τί λέω τώρα.

— Μά, Έφκράτη μου, του λέω, άφου το χάλκωμα είναι χάλκωμα και το έργο τώχει κάμει ο Δημήτριος από την Άλωπεκή πού δέν είναι κανέναν πλάστης θεών, παρά ανθρώπινων άγαλμάτων, δέ θα φοβηθώ ποτέ το είδωλο του Πέλιχου, πού μήτε ζωντανό τονέ σιαζόμουνα πολύ, άμα με φοβείριζε.

Άπάνου σ' άφτά ο Άντίγονος ο γιατρός είπε:

— Κ' έγω, Έφκράτη, έχω έναν Ίπποκράτη χαλκωματένιο ίσα με μια πήχη μεγάλο, πού μόνον άμα σβύση το λυχνάρι, τριγυρίζει σ' όλο το σπίτι βροντώντας και άναποδογυρίζοντας τα έργαλειά και

άνακατέβοντας τα γιατρικά κι άνοιγοκλείνοντας την πόρτα, και προπάντων όταν άφίσουμε γι' έλλη μέρα τη θυσία, πού του κάνουμε κάθε χρόνο.

— Να δά ή ώρα, είπα έγω, να θέλη τώρα κι ο Ίπποκράτης ο γιατρός να του κάνουνε θυσίες, και να θυμόνη άνίσως δέν ζεφαντώση στην ώρα του με σωστές θυσίες, άφτός πού έπρεπε νάμει έρχαριστήμένος άν ήθελε του κάνει κανέναν μνημόσυνο ή του στάζει νερόμελι ή του βάνει στεφάνι στο κεφάλι.

— Άκου λοιπόν, είπεν ο Έφκράτης, και τούτο ακόμη, πού το είδα εδώ και πέντε χρόνια έχοντας και μαρτύρους. Ήταν ή έποχή του τρύγου κ' έγω, άφου άφισα τους άργάτες στάμπέλι να τρυγάνε, κατά το μεσημέρι πήγαίνα μονάχος μου στο δάσο, ένω κάτι συλλογιόμουν και το καλοστοχαζόμουνα. Κι άμα έφτασα στο πιό σέναντρο μέρος, πρώτα-πρώτα άκουσα γαβγίσματα σκυλιών, κ' έγω θαρρούσα ότι ο γιός μου ο Μνάσωνας, καθώς συνήθιζε, έπαιζε και κυνηγούσε με τους συνομήλικός του μέσα στο δάσο. Δέν ήταν όμως έτσι το πράμα, γιατί σε λίγο, άφου γίνηκε σεισμός και βουητό σάν από βροντή, βλέπω να σιμόνη γυναίκα φοβερή, ψηλή ίσα με μισό στάδιο άπάνου κάτου, και κρατούσε και λαμπάδα στο άριστέρο χέρι και στο δεξιό σπαθί ίσα με είκοσι πήχες από τη μέση και κάτω ήτανε φιδοπόδαρη,

και το άπάνω μέρος του κορμιού της παρόμοιο με Γοργόνα, για τη ματιά της λέω και την τρομερή της θεωρία και άντίς μαλλιά είχε τα ριδικά τυλιγμένα σάν πλεξούδες γύρα στο λαιμό της και μερικά κουλουριασμένα πανου στους ώμους της. Βλέπετε, είπε, πως άνατριχιάζω, φίλοι μου, και τώρα πού σ'es το λέω;

Κ' ένω μάς τώλεγε μάς έδειχνε συνάμα ο Έφκράτης τις τρίχες του χεριού του όρθές από το φόβο. Ο Ίωνας όμως και ο Δεινόμαχος και ο Κλεόδημος κ' οι άλλοι σά γάχηδες τόν κοιτάζανε και με τεντωμένα τα μάτια ήρωι άνθρωποι, σερούμενοι από τη μύτη, προσκυνώντας με ταπεινούση τέτοιον άπίστευτο κολοσσό, γυναίκα μισό στάδιο, ένα γιγαντένιο μπαμπούλα. Κ' έγω στο άναμεταξύ στοχαζόμουν ποιοι όντας αυτοί και τους κινός συναναστρέφουνται για να τους μάθουνε τη φιλοσοφία κι από πολλούς θαμάζονται. άφου μόνο στις άσπρες και στη γενεάδα παραλλάζουν από τα μαρά, ένω κατά τάλλα άφτοι είναι πιό έφοκλόσυρτοι από κανένα στο ζέμα. Ο Δεινόμαχος τουλάχιστο είπε:

— Για πές μου, Έφκράτη, τα σκυλιά της θεας ποσο μεγάλα ήτανε;

— Ψηλότερα, άποκρίθηκε κείνος, από τους Ίντιάνικους έλέφαντες, μάθρα κι άφτά και μαλλιαρά

ΑΠΟ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΤΟΥ ΣΑΛΟΝΙΟΥ

ΤΑ ΓΟΒΑΚΙΑ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ

Όχτώμισι ώρες πρωί· ο δικηγόρος Γιωργάτος, πενήντα χρόνων άνθρωπος, έπαιρνε τον καφέ του στην τραπεζαρία, ενώ η κυρία του, σαραπέντε χρόνων κιάτη, με πάχος σεβαστό, πειό περιποιητικιά παρά ποτέ, τον ρωτούσε με μεγάλο ενδιαφέρον, αν ο καφές του ήταν πιτυχημένος στη ζάχαρη κι' αν προτιμούσε από τις συνειθισμένες ψημένες φρετίτσες ψωμιού κανένα παξιμάδι, άπομεινάρι από το τσάι που είχαν δώσει, για ν' ανταποδώσουν—έτσι έλεγε ή κ. Γιωργάτου—κοινωνικές υποχρεώσεις το παραμένο απόγευμα.

Ο κ. Γιωργάτος εύχαριστούσε ψιθυρίζοντας, που δεν του άρεσει ν' αλλάξει τις συνήθειες του, σά νάβλεπε κάποιον υποπτο μυστήριο κρυμένο ανάμεσα στο παξιμάδι. Το μυστήριο, γιατί ήταν ένα πραγματικά, δεν άργησε να φανερωθί, μόλις ή κ. Γιωργάτου καθίσε σε μία πολυθρόνα, που έφριζε βγκνώντας έναν ήχο παραπονετικό για τ' άβάσταχτο βάρος, που την πλάκωσε, και που άφου ξερόβηξε, είπε, κοιτάζοντας όσο πειό γλυκά μπορούσε τον άντρα της:

— Λοιπόν το Σαββάτο είμαστε για το χορό του προζένου. Έχει τόση χαρά ή Λιλίκα μας!

— «Αν πρόκειται να μή γίνη κανένα έξοδο, πάμε, διαφορετικά δεν έννοώ να ζοδέω πεντάρα».

— «Φορέματα έχουμε, ώστε δε θά γίνη κανένα μεγάλο έξοδο».

— «Όυτε μεγάλο, ούτε μικρό· δεν είμαι σε θέση να ζοδέω για πράγματα περιττά, ως καθίσετε και μία φορά σπίτι σας».

— «Έξοδα περιττά! μήπως περιττό είν' ένα ζευγάρι γοβάκια άσπρα, άγλαζένια, που χρειάζονται της Λιλίκα; Τα δικά της δε φορούνται πειά».

— «Σήμερα είν' ένα ζευγάρι γοβάκια, άγριο ένα ζευγάρι γάντια, μεθαύριο βεντάλιες, μπουρδιές, κορδέλλες, ένα σωρό μασκαράλίκια, χωριστά τα φορέματα, και γώ δουλεύω από το πρωί ως το βράδυ και για όλες αυτές τις άνοητιές βρίσκουμαι και μ' ένα χρέος στις πλάτες».

— «Δε μπορεί κανείς να σου μιλήσει, που θ' άρχινούσε τη γκρίνια· φτάνει να μ' ε χειάζεται κάτι,

για να μ' ε κοπανάς τα ίδια μοιρολόγια! Τι θέλεις, αν είχες άλλη θυγατέρα φαντασμένη, που αλήθεια να τ' ε μπορούνε τα λούσα;»

— «Και μήπως δε μπορούνε της δικής μου;»
— «Της Λιλίκα; μα; αυτού του άγγέλου; μα θάρρος που τ' εχεις! μήπως κορίτσι είναι αυτή; μα δε μπορεί να βγαίνει και κουρελλιάρια· μία μοναγή έχουμε και θά την στερούμε απ' όλα;»

— «Συ, γυναίκα μου, δε θέλεις να με καταλάβης, δεν είμαι σε θέση να κάνω έξοδα παραπανιστά. Οι δουλιές μου δεν πάνε καλά, γιατί δίκες δε γίνονται, εγώ περισσότερη δουλειά έχω με τους χωριάτες, κι' όταν εκείνοι δεν έχουν χρήματα, δεν τρέχουν στα δικαστήρια. Βγάνω το ένα τέταρτο, απ' όσα έβγανα πριν, που στην Κέρκυρα είχαμε σολιές. Σεις δε θέλετε να τ' ακούσετε. Πότε, όταν είχα, σ' ε άρνήθηκα;»

— «Και λοιπόν τί θά γίνη; θά την κλείσουμε σπίτι, για ένα ζευγάρι γοβάκια, τριάντα ψωροδραχμές δουλειά, που της χρειάζονται; είναι και άδικια».

— «Δεν είναι καθόλου άδικια, όταν ο πατέρας της δουλεύει μια βδομάδα, για να βγάλει αυτές τις τριάντα ψωροδραχμές. Σένα, λίγο σε μέλλει, κανείς άπογευματιανός και δίνεις τσάι! Κ' έπειτα μήπως δεν πάτε παντού; αν δε πάει, ε' ένα χορό ή Λιλίκα δε χάθηκε ο κόσμος».

— «Συ το λες, γιατί δε σε μέλλει για το παιδί σου. Νομίζεις πως μπορείς να την παντρεύης, μόλις την κλείσει στους τέσσερους τοίχους του σπιτιού, χωρίς να την βλέπει κανένας;»

— «Μά δεν είδα να παντρεύτηκε τόσα χρόνια που τρέχετε από δω κι από κει όλη μέρα πότε στα μαγκζιά, πότε βίζιτες, πότε πλατεία, πότε θέατρο, πότε χορούς, πότε σουρδοκυληστρες. Έτσι δεν παντρεύονται οι κοπέλλες, γιατί κανείς δεν τρελλάθηκε να τις πάρει. Δε βλέπεις τη δική μας, που κανείς δε μ' ε τήν έχει ως τώρα ζητήση; μ' όλο που είναι είκοσιεφτά χρόνια».

— «Είκοσιτέσσερω μονάχα».

— «Μά δεν έγινινήθηκε στα 78;»

— «Όψ! και συ τώρα, που θέλεις να ξεκάφτης χρονολογίες! αυτό ξέρεις να κάνης και να βρίζης τη γυναίκα σου και τη θυγατέρα σου, που δε σούπρεπε ούτε ή μια, ούτε ή άλλη, κι' όλ' αυτά για ένα ζευγάρι γοβάκια, που χρειάζονται του

παιδιού σου, άφιλόστοργε, για να περάσει μιάν ώρα διασκεδάζοντας».

— «Αν ήτανε μιά ώρα μοναχά, μα είναι όλο το χρόνο», εψιθύρισε κείνος.

— «Τώπες λοιπόν, δεν της τ' αγοράζεις; δεν της τ' αγοράζεις—έδω κόκκινη σαν παπαρούνα, άρχισε να χτυπάει το χέρι στο τραπέζι—μα μή σε μέλλει και θά τάχη τα γοβάκια της, θά της τ' αγοράσω εγώ, μάλιστα εγώ—έδω ή ρωνή γίνηκε τόσο δυνατή, που εμιαζε με ούρλιασμα—πουλώντας μακάρι τα χρυσαφικά μου, κείνα που έχω από τη μακαρίτισσα τη μητέρα μου, έχι τα δικά σου, έχι».

— «Μή φωνάζεις έτσι και σ' άκούει ή ύπηρεσία και γελούν με μ' ε».

— «Νάτο που με ξαναβρίζεις, μα με μένα, ξέρε το, δε γελά κανείς και θέλω να μ' άκούση ή κόσμος όλος, για να μάθη τη διαγωγή σου, πόσο με κακομεταχειρίζεσαι και τί κακούργος είσαι με το παιδί σου, να μάθη όλος ο κόσμος την κακομοιριά μ' ε!»

Κ' έτινάζονταν μέσα στην πλατεία πολυθρόνα όλος εκείνος ή άμορφος άγκας σά μεγαθήριο. Κείνη τη στιγμή φάνηκε στην πόρτα μιά κομψή δεσπούνη, καλοντυμένη, με φορέμα που φαίνονταν της ώρας, μολονότι του σπιτιού, τα μαλλιά της—μόλις τ' είχε σγουράνη—χτενισμένα της μόδας και τόσο σφιγμένη από τον κορσέ, που άδύνατο να κουνιέται, ήταν άλύγιστη σαν κοντάρι. Μόλις είχε τελειώσει την προινή της τουαλέττα κ' έβγαίνει από την κμαρά της, κρατώντας ένα βιβλίο στο χέρι.

— «Τί τρέχει και φωνάζεις; τί έχεις, μαμά μου, μην αιστάνεσαι τίποτα;» κ' έτρεξε στη μητέρα της.

— «Τί έχω; να ο πατέρας σου που μου κάνει σκηνή, για να μή σου αγοράσει τα παπουτσάκια του χορού».

— «Εγώ σου κάνω σκηνή, ή συ χαλάς τον κόσμο;»

— «Χαλάω τον κόσμο γιατί μ' ε εδρίσες, μ' ε είπες σουρδοκυληστρες και μένα και τη θυγατέρα σου, κι' όλ' αυτά για να μην πάμε στο χορό του προζένου».

— «Άφου δε θέλει, μαμά μου, είπα με τα μάτια μισολυγωμένα ή Λιλίκα, ως μην πάμε πουθενά. Έμένα αυτές οι σκηνές μου κάνουν κακό στην ύγεια». Κ' έλαβε σάση μάρτυρα.

— «Και δε σε μέλλει, κοκκλα μου, να μείνης σπίτι;»

με λερωμένη και σκληρή τρίχα. Έγώ λοιπόν, άμα είδα, στάθηκα, στρίψοντας συναμα κατά το μέρος του δαχτυλου τη δαχτυλιδόπετρα, που μούδωσαν ο Άράνης κ' ή Έκάτη, άφου χτύπησε δυνατά με το φιδήσιο ποδάρι της τη γ' ε, έκαμε μιά θεόρατη καταβόθρα, σαν τον Ταρταρο τρανιά κ' ύστερ' από λίγο χάθηκε πηδησάντας μέσα σ' αυτή. Μά εγώ, άμα πήρα θάρρος, έσκυφα από πάνω της άφου πιάστηκα από ένα δέντρο που ήταν εκεί κοντά φυτωμένο, για να μή ζαλιστώ και πίσω μέσα κατακέφαλα· ύστερα έβλεπα όλα όσα είναι στον Άδη, τον Πυριφλεγέθοντα, τη λίμνη, τον Κέρβερο, τους πεθαμένους, ως που να γνωρίζω και μερικούς απ' αυτούς· τουλάχιστο είδα καθαρά τον πατέρα μου να ροφή τα ίδια κείνα ρούχα που του είχαμε όταν τότε θάψαμε.

— Και τί έκαναν, Έφκράτη, οι ψυχές; ρώτησαν ο Ίωνας.

— Τι άλλο, άποκρίθηκε κείνος, παρά χωρισμένες σε γενιές και τάξεις με τους φίλους και τους συγγενήδες τους περνούν τον καιρό τους ζαπλωμένοι άπάνου στα σφεραδούκλια.

— Άς άντιμιλάνε το λοιπόν άκόμα, είπεν ο Ίωνας, οι Έπικουρικοί στο θεοτικό Πλάτων κ' στα όσα είπα για τις ψυχές. Μά εσύ μήπως άνά-

μεσα στους νεκρούς είδες και το Σωκράτη τον ίδιο και τον Πλάτωνα;

— Το Σωκράτη βεβαιότατα, άποκρίθηκε, μα κι άφτον όχι καθαρά, παρά άπεικάζοντας τον που ήτανε παραφύλας και κοιλάρης τον Πλάτωνα όμως δεν τότε γνώρισα· γιατί πρέπει, νομίζω, να λέω την αλήθεια στους φίλους. Ένώ λοιπόν εγώ τ' είχα ιδεί όλα έάστερα, την ίδια στιγμή έκλεισε κει ή καταβόθρα και μερικοί από τους δούλους που με άναζητούσαν, και άνάμεσα σ' άφτους και τούτος ο Πυρρίκας, ήρθαν κοντά μου, ενώ δεν είχα κλείσει δίπλα ή καταβόθρα. Πές το, Πυρρίκ, αν λέω την αλήθεια.

— Μά τον Δία, είπεν ο Πυρρίκας, και γάδγιμα άκουσα να βγαίνει μέσ' από την καταβόθρα και μου φάνηκε ότι σιγούλαμπε και κάποια φλόγα της λαμπάδας.

Κ' εγώ γέλασα έπειδή ο μάρτυρας πρόστεσε κοντά στ' άλλα το γάδγιμα και τη φλόγα. Κι ο Κλεόδημος είπα:

— Άφτ' που είδες δεν είναι παράξενα, μήτε άθώρητα σ' άλλους, γιατί κ' εγώ ο ίδιος, όταν έδω και λίγο καιρό άρρώστησα, είδα κάτι τέτοιο· ήτανε μάλιστα γιατρός μου και με κοίταζε ο Άντίγονος έδω. Μά στην έβδομη μέρα ή θέρμη γίνηκε δυνα-

τώτερη κι από του καλοκαιριού τη λάβρα. Κι άφου μάψισαν όλοι μονάχο κ' έκλεισαν τις πόρτες, περίμεναν άπόξω, γιατί έτσι διάταξες, Άντίγονε, μήπως και θά μπορούσα να κληθώ. Τότε λοιπόν, ενώ ήμουνα ξύπνιος, έρχεται από πάνω μου ένας νιός όμορφότατος ντυμένος στα κάτασπρα· έπειτα, άφου με σήκωσε, με φέρνει μέσ' από ένα χάσμα στον Άδη, καθώς έννοισα άμέσως ιδόντας τον Τάνταλο και τον Τιτυό και το Σίσυφο. Μά και τί να σ' ε τα λέω τ' άλλα; όταν όμως έφτασα στο δικαστήριο—κ' ήταν εκεί ο Διάκος και ο Χάρωντας και οι Μοίρες και οι Έρινύες—κάποιος σά βασιλιάς, ο Πλούτωναθ θαρρώ, καθότανε διαβάζοντας τα όνόματα όσων τους έμελλε να πεθάνουν, που τύχαινε να χουν περάσει πια τη διορία της ζωής. Κι ο νιός τραβώντας με με φέρνει μπροστά του· θύμωσε τότες ο Πλούτωναθ και λέει στον οδηγητή μου· «Δεν ήρθε άκόμα ή ώρα του, γι' άφτ' να φύγη κ' εσύ το χαλκιστό Δημύλο να φέρης· γιατί έζησε περισσότερο απ' όσο τούκλωσε ή Μοίρα». Κ' εγώ γυρισάντας πίσω χαρούμενος, ήμουνα πια δίχως θέρμη κ' έλεγα σ' όλους πως θά πεθάνη ο Δημύλος· στη γειτονιά μας καθότανε κι άφτος κ' ήταν άρρωστος, καθώς λέγαμε. Κ' ύστερ' από λίγο άκούγαμε τα κλάματα κείνων που τότε μοιρολογούσαν.

— «Και τί να κάμω, παρά γκρίνιες και σκηνές, καλύτερα στη μοναξιά μας, ως-μένομε σπιτι μας έρημες, να κλαίμε την τύχη μας» κ' έπεσε σε μιὰ πολυθρόνα, τὰ μάτια της βούρκωσαν δάκρυα, τὸ στῆθος της σηκώνονταν με βία, και τὸ βιβλίο — ἔτανε ἡ Νανὰ τοῦ Ζολᾶ—τῆς ξέφυγε ἀπὸ τὰ χέρια και κύλησε στὸ πάτωμα.

— «Μοῦ σκοτώνεις ἔτσι τὸ παιδί μου, κακοῦργε, φώναξε ἡ κ. Γιωργάτου, νὰ τώρα θὰ λειποθυμήσῃ, κουνήσου, τρέξε νὰ φέρῃς λίγη κολώνια, αἰθέρα» και γονάτισε ἡ φιλόστοργη μητέρα μπροστὰ στὴ θυγατέρα της, φωνάζοντας:

— Παιδάκι μου, χρυσό μου, μὴ σὲ μέλει κ' εἶναι δῶ ἡ μαμάκα σου γιὰ σένα».

II

Εἶχε τελειώσῃ ὁ χορὸς τοῦ προζένου και κατέβαιναν, γιὰ νὰ μποῦνε στ' ἀμάξι, νὰ γυρίσουν σπιτι τους, ὅταν ἡ Λιλίκα ποῦ ἀκούμποῦσε στὸ μπράτσο ἐνὸς νέου ποῦ εἶχε ταπεινὰ ζήτησῃ τὴν ἀδεια νὰ τὴ συντροφέψῃ ὡς τ' ἀμάξι: και ποῦ τοῦ τὴν εἶχε δώσῃ ἡ μητέρα προτοῦ προφτάσῃ νὰ πῆ ἡ θυγατέρα τὸ ναί—σκοντάφτει κ' ἕνα γυαλάκι ποῦ βρέθηκε στὸ δρόμο της, τῆς ξεσκίζει τ' ἀτλαζένιο τῆς ἄρας γοβάκι.

— «ὦ, δεσποσύνη! κρέμα στ' ἄμορφο παπουτσάκι σας!»

— «Μπᾶ δὲν πειράζει γιὰ ἕνα ζευγάρι γοβάκια, εἶπε με περιφρόνηση κείνη, κακὸ θὰ ἦταν νὰ τὴν πάθω στὸ χορὸ, γιὰτὶ πὼς εἶχα νὰ κάμω, ἀλλὰ τώρα ἡ ζημία εἶν' ἕνα μεγάλο τίποτα. Ὁ πατέρας οὔτε ρωτᾷει, ὅταν πρόκειται νὰ ζοδέψῃ γιὰ μίνα».

Κ' ἔλαβε τὸν ἥρωισμό νὰ γελάσῃ μ' ἀδιαφορία, ἐνῶ ὁ πατέρας της στὸ ξέσκισμα κείνο τοῦ ἀτλαζένιου παπουτσιοῦ, εἶδλεπε ν' ἀνοίγεται ὁ δρόμος ἐνὸς καινούριου Γολγοθᾶ.

Κέρυρα

ΕΙΡΗΝΗ Α. ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ

Μιά φορὰ κάποιος φίλος μου, ἔν και δὲν εἶτανε λογιώτατος, θέλοντας νὰ κολυμπήσῃ μπῆκε στὴ θάλασσα με τίς κάλτσες. Κι ὅταν τόνε ρωτοῦσαν:

— Γιὰτὶ μπαίνεις με τίς κάλτσες;

— Γιὰ νὰ μὴν κρυολογήσω, ἀποκρίθηκε.

Ὁ ἴδιος φίλος μου μπῆκε πάλι στὴ θάλασσα μίαν ἄλλη φορὰ, κρατώντας και μιὰ ὀμπρέλλα ἀνοιχτή. Και κάποιος τόνε ρώτησε:

— Τί τῆνε θέλεις τὴν ὀμπρέλλα στὴ θάλασσα;

— Γιὰ νὰ μὴ μὲ κάψῃ ὁ ἥλιος.

— Τί παράξενο εἶναι; εἶπεν ὁ Ἀντίγονος. Ἐγὼ τουλάχιστο ξέρω κάποιον ποῦ ἀναστήθηκε σ' εἴκοσι μέρες ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάψιμό του, και ποῦ τόνε γιάτρεψα και πρὶν τὸ θάνατό του κι ἀφοῦ ἀναστήθηκε.

— Και πὼς, τοῦ λέω, στίς εἴκοσι μέρες μήτε βρώμισε τὸ κορμί του, μήτε κι ἀπὸ τὴν πείνα δὲν πέθανε; εἶξὸν πιά ἂν εἶς γιάτρες κανένα Ἐπιμενίδη.

Κ' ἐκεῖ ποῦ λέγαμ' ἐμεῖς αὐτὰ μπῆκαν οἱ γιοὶ τοῦ Ἐφκράτη γυρίζοντας ἀπὸ τὸ γυμναστήριο, ὁ ἕνας παλληκάρι πιά κι ὁ ἄλλος ἴσαμε δεκαπέντε χρονῶν, κι ἀφοῦ μᾶς χαιρετίσαν κάθονταν ἀπάνου στὸ κρεβάτι κοντὰ στὸν πατέρα τους κ' ἐμένα μού φέρνανε σκαμνί. Κι ὁ Ἐφκράτης σὰ νὰ θυμήθηκε κάτι, ἔμκ εἶδε τὰ παιδιά του:

— Ἔτσι νὰ τὰ χαρῶ—εἶπε, βάνοντας τὸ χέρι ἀπάνου στὸ κεφάλι τους—πὼς θὰ σοῦ πῶ τὴν ἀλήθεια, Τυριάδη. Τὴ μακαρίτισσα τὴ γυναῖκα μου, τὴ μητέρα τούτων, ὅλοι ξέρουν πόσο τὴν ἀγάπησα και τὸδεῖξα με ὅσα ἔκαμα γι' ἀφτὴν ὄχι μόνο ὅταν εἰζοῦσε, παρὰ κι ἄμα πέθανε, με τὸ νὰ κάψω μαζὶ της και τὰ στολίδια της ὅλα και τὸ φέρεμα ποῦ τῆς ἄρεσε πῶ πολὺ ὅταν εἰζοῦσε. Και τὴν ἔβδομη μέρα ὕστερ' ἀπὸ τὴ θανή της ἐγὼ ἔμουν ζαπλωμένος ἐδῶ στὸ κρεβάτι, καθὼς τώρα, παρηγορώντας

Ο ΝΟΥΜΑΣ ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10.—Γιὰ τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 10

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ: Στὰ κισκία τῆς Πλατείας Συνταγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν Σταθμοῦ Τροχιόδρομου (Ὁφθαλμιατρειο), Σταθμοῦ ὑπόγειου Σιδηρόδρομου (Ὁμόνοια), στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια), στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολάρου.

Στὸν Πειραιᾶ: Καπνοπωλεῖο Γ. Σηροῦ, ὁδ. Βουδουλίνας ἀρ. 1, σιμὰ στὴν Τρούμπα.

Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἐνὸς χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΦΑΙΝΕΤΑΙ

νανάγησε και ἡ ἰδέα νὰ γίνεῖ Ἀρβανίτικο σχολεῖο στοὺς Κορφοὺς και νανάγησε, λένε, ἀπὸ λόγους... πατριωτικούς. Ὅταν ἐξετάζει κανεὶς λίγο βαθιὰ τὰ Ρωμαίτικα πράματα τοῦροχεται νὰ χτυπάει τὸ κεφάλι του δέκα φορὸς τὴν ὥρα στὸν τοῖχο. Ἡ στενοκεφαλιά μας ὄρια δὲν ἔχει, και στὴν ὑπόθεση αὐτὴ δούλεψε ἡ στενοκεφαλιά περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη κακομοιριά μας.

Ξέρετε τί εἶπαν οἱ πατριῶτες, ποῦ τὸ πίστεψε, φαίνεται, κ' ἡ Κυβέρνηση και γι' αὐτὸ ἔφερε χίλιες δυὸ δυσκολίες; Εἶπαν πὼς τὸ Ἀρβανίτικο σχολεῖο θὰ βοηθήσει τὰ σκέδια τῆς Ἰταλικῆς προπαγάντας!!! Μ' ἄλλα λόγια, πιστέψανε—και τὸ ἀπελπιστικὸ εἶναι ποῦ τὸ πιστέψανε, γιὰτὶ ἂν τὸλεγαν ἔτσι γιὰ χωρατὸ δὲν πειράζε και τόσο—πὼς ἂ γίνεῖ Ἀρβανίτικο Σχολεῖο στοὺς Κορφοὺς, πάει χάνουμε τὴν Ἀλβανία—σὰ νὰ τὴν εἶχαμε σήμερα δική μας και φοβόμαστε μὴν τὴ χάσουμε!—γιὰτὶ τ' Ἀρβανιόπουλα ποῦ θὰ πηγαίνουν ἐκεῖ νὰ μορφω-

θοῦνε θὰ πέφτουνε στὰ νύχια τῆς Ἰταλικῆς προπαγάντας, ποῦ πρώτη φορὰ τὰκοῦμε και σταυροκοπιόμαστε πὼς μπορεῖ νάχει τὴν ἔδρα της στοὺς Κορφοὺς!

Αὐτὰ εἶπαν οἱ πατριῶτες κι αὐτὰ, μαθαίνουμε, πίστεψε και ἡ Κυβέρνηση. Εἶτανε, βλέπετε, τόσο δύσκολο νὰ ἐξετάσει τὸ ζήτημα ἀπὸ τὴν καλὴ του μεριά και νὰ ἰδεῖ πὼς με τὸ Ἀρβανίτικο Σχολεῖο ἡ Ἐθνικὴ Ἰδέα πολλὰ θὰ κέρδιζε, ἀφοῦ τ' Ἀρβανιόπουλα μέσα σ' αὐτὸ θὰ μαθαίνανε ποιά συγγένεια στενὴ συνδένει τὴν πατρίδα τους με τὴ δική μας, πρῶμα ποῦ ἔχουνε συφέρο νὰ μὴν τοὺς τὸ μάθουν οὔτε τὰ Ἰταλικά, οὔτε τ' Ἀυστριακά σχολεῖα ποῦ λειτουργοῦνε σήμερα στὴν Ἀρβανία.

Τὸ Ἀρβανίτικο σχολεῖο τῆς Κέρκυρας, ἂ γινότανε, θὰ χρησίμευε γιὰ «φτυῶριο», νὰ ποῦμε, ποῦ θὰ ξεφύτρωναν ἀπ' αὐτὸ ἄλλα, ἴδιας σειρᾶς σχολεῖα, στὸ κάθε σημαντικό χωριὸ τῆς Ἀρβανιᾶς κ' ἔτσι θὰ συνεδέονταν ἡ χώρα αὐτὴ σφιχτότερα με τὴ δική μας. Μὰ δὲ συφέρνηει, πατριῶτες, κ' ἔχετε δίκιο. Με τ' Ἀρβανίτικα σχολεῖα ἡ Καθαρεύουσα δὲ θάπλωνότανε τόσο τρομαχτικά, καθὼς ἀπλώνεται τώρα, στὰ τατραπέριτα τῆς γῆς, και μεῖς τόχομε πάρεῖ πιά ἀπόφαση νὰ θαφτοῦμε σαβανωμένοι με δαύτη. Κάλιο θάνατος, παρὰ ζωὴ δίχως Καθαρεύουσα.

ΑΡΧΙΝΗΣΕ

με τὰ πρωτοβόγια κ' ἡ πολιτικὴ συζήτηση. Τί θὰ γίνεῖ τὸ Ὑπουργεῖο; Θὰ σταθεῖ ἢ θὰ πέσει; Θάρθει ὁ Θεοτόκης στὰ πράματα ἢ θὰ ξεφτυρώσει στὴ μέση πάλι ὁ Ζαΐμης; Θάχομε ἔκτακτη ἢ τακτικὴ Βουλὴ;

Σπουδαῖα ζητήματα, βλέπετε, πολὺ σπουδαῖα. Ἐνα ἀπ' αὐτὰ νὰ λυθεῖ, πάει, σῶθηκε τὸ Ρωμαίτικο. Ψέματα; Ἀδικροφρο τώρα ἔ με τοὺς Ρωμάνους δὲν ξεμπερδέψαμε ἀκόμη κι ἂν ἡ Κρήτη δὲν εἶπε ὡς τὴν ὥρα τὴν τελευταία κουθέντα της. Τὴ δουλιὰ μας ἐμεῖς, κι ὁ χορὸς καλὰ κρατεῖ. Τὸ Θεοτόκη μας, τὸ Ράλλη μας, τὸ Ζαΐμη μας, τὴ Βουλὴ μας. Γιὰ τ' ἄλλα τί μᾶς νοιάζει! Δὲν πάμε νὰ κουρευόμαστε!

ΟΙ «ΚΑΙΡΟΙ»

ρηχτήκανε στὰ γερὰ ἐνὸς ἀστιατροῦ, γιὰτὶ, λέει, ἐπιθεωρώντας τὰ μπακκίλια ἔσκισε ὅλες τίς παλιοσημεριδές ποῦ εἶχαν νὰ τυλίγουν τὰ ψόνια και

τὴ λύπη μου. διαβαζα δηλαδὴ ἡσυχα τὸ βιβλίο τοῦ Πλάτωνα γιὰ τὴν ψυχή. μὰ στὸ ἀναμεταξύ μπαίνει χωρὶς νὰ τὴ νοιώσω ἡ Δημαινίτη ἡ ἴδια κείνη και κάθεται κοντὰ μου, ὅπως τώρα τοῦτος ἐδῶ ὁ Ἐφκράτης—δειχώντας τὸ μικρότερο γιὸ του και κείνος ἀμέσως ἀνατρίχιασε πολὺ παιδικτικά, μὰ κι ἀπὸ προητέτερα ἦταν κίτρινος ἐξαιτίας τῆς ιστορίας. Κ' ἐγὼ, ξακολούθησεν ὁ Ἐφκράτης, καθὼς τὴν εἶδα τὴν ἀγκάλιασα κ' ἐκλαῖγα ξεφωνίζοντας, μὰ κείνη δὲν ἄφινε νὰ φωνάζω, παρὰ με κατηγοροῦσεν, ὅτι ἐνῶ τῆς χέρισα ὅλα τὰλλα πράματα της, τὸ ἕνα ἀπὸ τὰ χρυσὰ πασοῦμια της δὲν τόκαψα μαζὶ, κ' ἔλεγε πὼς ἀφτὸ εἶχε παραπέσει κάτου ἀπὸ τὸ ἐμάρι και γιὰ τοῦτο ἐμεῖς, μὴν ἐβρόντας το, κάψαμε τὸ ἕνα μονάχα. Κ' ἐκεῖ ποῦ ἀκόμα μιλοῦσαμε κάποιον ἀναθεματισμένο σκυλάκι Μαλτζέζικο (1) ὄντας κάτου ἀπὸ τὸ κρεβάτι γάβγιξε, και κείνη χάθηκε ἀμέσως με τὸ γάβγισμα. Τὸ πασοῦμι ὅμως βρέθηκε κάτου ἀπὸ τὸ ἐμάρι και κάηκε ὕστερα. Εἶναι σωστὸ λοιπόν, Τυριάδη, νὰ μὴν πιστέβης ἀκόμη σὲ τοῦτα, τόσο ὀλοφάνερα πράματα και ποῦ βλέπονται κάθε μέρα;

(1) Τὰ Μαλτζέζικα σκυλάκια στὴν ἀρχαιότητα ἦταν τῆς μέδας νὰ τὰ κρατοῦν οἱ κυρίες ἀπάνου τους ἢ νὰ τὰχομε στὸν καναπέ. Ὅπως και σήμερα δηλαδὴ τὰ μῶψ.

— Βεβαίότατα, τοῦ ἀπάντησα: γιὰτὶ θὰ τοὺς ἔβριζε με χρυσὸ πασοῦμι νὰ τίς τρᾶνε στὸν πσιονὸ σὰν τὰ παιδιὰ ὅσα δὲν πιστέβουν και βρίζουν ἔτσι τὴν ἀλήθεια.

Ἀπάνου σ' αὐτὰ μπῆκε ὁ Πυθαγορικός Ἀρίγνωτος, ὁ μαλλιαρὸς, ὁ μεγαλόπρεπος στὸ πρόσωπο, ξέρις τὸν ξακουστὸν αὐτόνα γιὰ τὴ σοφία του, ποῦ τὸν παρανομιζοῦν ὁ σεβαστός. Κ' ἐγὼ, καθὼς τὸν εἶδα, ἀνάσασα, γιὰτὶ θάρρεψα πὼς ἔρθε βοηθός μου στὰ σωστὰ κάποιος μπαλντᾶς γιὰ τίς ψευτιές: «θὰ τοὺς ἀποστομώσω», ἔλεγα, «ὁ σοφὸς ἄνθρωπος ἀφτοῦς, ποῦ δηγοῦνται τόσο τερατώδηκα πράματα», κι ὅπως λέει ὁ λόγος, νόμιζα ὅτι ἡ Τύχη ἔμπασε γιὰ χατῆρ: μου στὴ σκηνὴ τὸν ἀπομηχανῆς θεό. Και κείνος ἀφοῦ κάθησε, κάνοντάς του τόπο ὁ Κλεόδημος, πρῶτα ρωτοῦσε γιὰ τὴν ἀρρώστια κι ἄμα ἄκουσε ἀπὸ τὸν Ἐφκράτη πὼς εἶναι πιά καλύτερα, εἶπε:

— Και τί φιλοσοφεῖτε ἀναμεταξύ σας: γιὰτὶ ἐνῶ ἐμπαινα ἄκουσα νὰ μιλάτε, και μού φαίνεται ὅτι: γιὰ κάτι καλὸ θὰ τυζητάτε.

— Και τί ἄλλο, εἶπεν ὁ Ἐφκράτης, παρὰ τούτον ἐδῶ, τὸ ἀγύριστο κεφάλι—δειχόντάς με—καταπέθουμε νὰ πιστέβῃ ὅτι ὑπάρχουν κάποια δαιμόνια και φαντάσματα κι ὅτι οἱ ψυχὲς τῶν πεθ-

διάταξε τούς μπακάληδες να μεταχειρίζονται για τὸ τύλιγμα καθαρὸ χαρτί κι ἀτύπωτο.

Ὁ Ἀστυνομικὸς γκαμπρός ἔκανε τὸ καθήκον του, μὰ οἱ «Καιροὶ» καὶ κάθε ἄλλη φημερίδα, δὲν τὰ χαμπαρίζουν τὰ τέτια, κοιτάζοντας μοναχὰ τὸ συμφέρο τους. Μὲ τὸ νὰ μὴ μεταχειρίζονται βρωμόχαρτο στὰ μπακάλικα θὰ ὠφεληθεῖ κάπως ἡ δημόσια υγεία, μὰ θὰ ζημιωθοῦν οἱ φημεριδογράφοι ποὺ θὰ λιγοστεύει τὸ πούλημα τῶν ἐφημερίδων μὲ τὴν ὁκί. Ὁ ἀσπίατρος λοιπὸ μὲ τὰ καμώματά του κηρύχτηκε, νὰ πῶμε, ὄχτρος τοῦ τύπου καὶ γι' αὐτὸ τοῦ ρηχτήκανε μὲ τὴν λύσσα οἱ «Καιροὶ».

ΑΠΟΔΕΙΧΤΗΚΕ

πὼς ὁ μακκρίτης Γαϊτάνος, ὁ συμβολαιογράφος, ἀρκετὲς χιλιάδες ξένας ἀπ' ὅσες καταγράστηκε τὴς ζόδεψε γιὰ νὰ ὑποστηρίξει τὴ «Νέα Σκηνή». Ἡ ἀφεντιά του ζόδειασε νὰ χτιστεῖ τὸ θέατρο, νὰ γίνονιν τὰ σκηινὰ, νὰ πληρωθοῦν στὴν ἀρχὴ διάφορα ἔξοδά της, καὶ νὰ πῶν ὁ Γαϊτάνος ἀποδείχεται σήμερα ὁ Μαικίνας τοῦ θεάτρου μας, μὲ ξένους παράδες πάντοτε.

Νὰ δεῖτε ἕμως πὺ μερικοὶ κακόγλωσσοι βρεθῆκανε νὰ πῶνε πὼς ὄλ' αὐτὰ δὲν τῆκανε γιὰ τὴν Τέχνη, πὺ δὲν εἶχε τὴν παραμιρὴ σκέψη μαζί της, ἀλλὰ γιὰ τὴν τσέπη του, γιὰ τὴ φαντάστηκε ἀδήγητα κέρδη ἀπὸ τὴ δουλιὰ τῆς Ν. Σκηνης. Τί σοῦ εἶναι αὐτὸς ὁ πλιόκοσμος! Οὔτε πεθαμένο δὲ σ' ἀφήνει ἡσυχο.

ΝΤΡΟΠΗ

ντραπὴ ἕνας κοτζάμ δοκηγόρος, μὲ πελατεία, μὲ ὄνομα, πῶνκανε μάλιστα μιά δυὸ φορές καὶ Ὑπουργός, νὰ συκοφαντήσῃ τὸ σεβαστὸ Διοικητὴ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς καὶ νὰ πῆ ὅσα εἶπε, μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ ὑπερασπιστεῖ τούς πελάτες του.

Ὁ κ. Σπρέιτ στέκεται τόσο ψηλὰ στὴ συνείδηση τοῦ κόσμου πὺ οἱ συκοφαντίες, κι ὅταν ἀκόμα λέγονται ἀπὸ ἕνα κ. Μομφερᾶτο, δὲν τόνε φτάνουν. Ὅσο γιὰ τὴ γνωστὴ ἐφημερίδα πὺ βᾶσταξε τὸ σιγόντο σ' αὐτὴ τὴν περίσταση, καλὰ τῆς τᾶψαλλε ἡ «Ἐστία», κρῖμα μοναχὰ πὺ κι αὐτὴ ἡ βλοσημένη δὲν εἶχε τὸ κουράγιο νὰ γράφει καὶ τῶνομά της. Ἡ «Ἐστία» κουρέλιασε μιά ἐφημερίδα, μὰ δὲ μὲς εἶπε καὶ ποιὰ εἶταν ἡ ἐφημερίδα αὐτὴ. Τέτια κουρελιάσματα λέγονται Πλατωνικά.

ΓΙΟΜΑΙΕΣ

οἱ φημερίδες αὐτὲς τὴς μέρες ἀπὸ δηλώσεις βουλευτῶν. Ὁ πᾶδες δῆλωσε φιλα στὸ Θεοτόκη. Ὁ ἄλλος στὸ Ράλλη. Ὁ τρίτος στὸ Ζαῖμη. Ὁ τέταρτος καὶ στοὺς τρεῖς. Ὅλο δηλώσεις καὶ δηλώσεις. Ἡ ἐποχὴ τους, βλέπετε. Δὲν ξέρουμε μοναχὰ ἂν τὴν ἴδια ἐποχὴ ἡ ἀργότερα γίνονται κ' εἰ ἀδηλώσεις τῶν ἀροτριώντων». Πρέπει ὅμως τῶρα νὰ γίνονται κι αὐτὲς.

ΑΥΓΟΥΣΤΙΣΙΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Στὴν ἀγαπημένη μου Σοφία Κ.

ΜΟΝΑΔΙΚΗ...

Πάλε ἀπόψε σιγαδὴ
πλέει στὴν ἡρεμὴ νυχτιὰ
τ' Ἀυγούστου τὸ φεγγάρι,
Καὶ σὶνὰ χροσὰ σιρωσίδια του
σὲ λόντο κεχομπάρι
π' ὀπίσω τὰ κλονοῦθᾶ.

Κ' ἀθ' ἐν' ἀστέρη δέρονται
καὶ σὸν μαγαριτάρι
σὸν ἀσημιῶν σταλαγματιὰ
μέσα σὲ θάλασσα πλατειά

Θαμπώνει καὶ πεθαίνει
καὶ σβύνει ἀγαληνά...

Πάλε ἀπόψε ὀλόγομο
τ' Ἀυγούστου τὸ φεγγάρι
τὸν οὐρανὸ φωτιᾶ —

Κ' ἡ ἔξωρὴ του χάση
μέσ' ἑσπῶρα τὰ λειπόφωτα
καὶ ἑσπῶρα τὰ ἀχνὰ
—σὸν σὺλλοῦ ὀλόφωτη

σὸνείρατα θαμμένα—
θυμίζει μου θλιμμένα
μιά σκέψη μοναχὰ:
Τὴ σκέψη πῶναι Ἄφθαστη
κι' εἶναι γιὰ μὲ Κυρά...

ΕΥΑΝΘΙΑ ΧΑΤΖΗ

Γιάννινα, 1905

ΟΙ ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΜΕΝΟΙ

Οἱ περισσότεροὶ τούς γνωρίζουνε καὶ κάθε πειδὸν μάννα τούς εἶδε. Ἴσως εἶναι ἀναγκαῖοι ὅπως καὶ κάθε πόνος καὶ κείνοι πὺ δὲν τούς σίμωσαν εἶνα: λιγώτερο γλυκοὶ, λιγώτερο θλιμμένοι, λιγώτερο καλοὶ.

Μὰς σασιτίζουν. Φαίνονται πὺ σιμώτερα πρὸς τὴ ζωὴ ἀπὸ τᾶλλα τὰ παιδιὰ καὶ ὡς νὰ μὴν ὑποψιάζονταν τίποτα. Κι' ὡστόσο στὰ μάτια τους βλέπεις τὴ βεβαιότητα, τόσο βελιά, πὺ δὲν ἔλλο θὰν τὰ ξέρουνε ὅλα καὶ θὰ βρῆκαν τὸν καιρὸ, περισσότερο ἀπὸ μιά βραδιὰ, νὰ πῶνε τὸ μυστικὸ τους. Ἐνῶ γύρα τους τ' ἀδέρφια τους πασπατέθουν ἀνέμεσα γέννηση καὶ ζωὴ, αὐτὰ γνωρίζονται: κίόλα, εἶναι κίόλα ὀρθὰ μὲ τὰ χέρια τεντωμένα καὶ τὴν ψυχὴ ἑτοιμη. Γρήγορα—γρήγορα, φρόνιμα καὶ λογικιστὰ, εἰτοιμάζονται: γιὰ τὴ ζωὴ—κι' αὐτὸ τὸ γρήγορα ἴσα-ἴσα εἶναι τὸ σημάδι ὅπου οἱ μακκᾶδες, δίχως νὰ θέλουν, βλέπουνε τὸ κρυφὸ, πὺ δὲ λέγεται καὶ δὲν τολμᾶνε οὔτε νάντικρῶσουνε. Πολλὲς φορές δὲν ἔχουμε τὸν καιρὸ νὰ τὰ παρατηρήσουμε. Περνᾶνε καὶ πᾶνε ἀμίλητα κ' ἔτσι μένουνε μὰς γιὰ πάντα ἀγνωστα. Μὰ ἄλλα ἀργοποροῦν λιγάκι, μὰς προσβλέπουνε προσεχτικὰ χρομολογώντας καὶ φαίνονται σὰ νὰ θέλουν νὰ μὰς μολογήσουνε πὼς ὅλα τὰ κατάλαβαν καὶ ὕστερα, στὰ εἰκοσι τὰ χρόνια, πᾶνε μακκῖα βιαστικοὶ, πνίγοντας τὰ πατήματά τους, ὡς ν' ἀνκακλύσαν πὼς γελᾶστηκαν στὴν κατοικιὰ καὶ πὼς κόντεψαν νὰ περάσουνε τὴ ζωὴ τους ἀνάμεσα ἀπὸ ἀνθρώπους πὺ δὲν ξέρουνε. Κ' οἱ ἴδιοι δὲ λένε σκεδὸν τίποτα κ' ἕνα γνέφαλο τούς τυλιζει τὴ στιγμὴ πὺ νοιώθουνε τὸ εἶναι τους πληγωμένο καὶ πὺ ὁ ἀνθρώπος κοντίζει νὰ τούς φτάσῃ. Δῶ κι' λίγες μέρες φαινότουσαν νὰ εἶναι μαζί: μὰς κι' ἀπόψε, μινουμῖς, εἶναι τόσο μακκῖα ὥστε δὲν τολμᾶμε νὰ τούς ἀνγνωρίσουμε, νὰ τούς ρωτήσουμε. Εἶναι κεί κατῶ, πέρα ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ νοιώθουμε πὼς ἤρθεν ἐπιτέλους ἡ ὥρα ν' ἀντικρῶσουμε κάτι πὺ βελιὸ καὶ πὺ ἀνθρώπινο, πὺ πραγματικὸ καὶ πὺ βαθὺ ἀπὸ τὴ φιλιὰ, τὸν οἶχτο ἢ τὸν ἔρωτα: κάτι πὺ σικρῖα: θανάσιμα νὰ φτερουγίσῃ μέσ' ἀπὸ τὸ βάθος τοῦ λάρυγγα καὶ πὺ δὲν ξέρεις, ποτὲς δὲν εἶπες καὶ πὺ δὲ σοῦ εἶναι βολετὸ νὰ πῆς —ὦ! περνᾶνε τὸσες ζωὲς ἀμίλητες!... Μὰ ὁ χρόνος μὰς βιάζει: καὶ πὺς ἀπὸ μὰς δὲν πρόσμεινε στὴ

μένων τριγυρίζουν ἀπάνου στὴ γῆς καὶ παρουσιάζονται σ' ὄσους ἀφτὲς θέλουν.

Κ' ἐγὼ κοκκίνησα καὶ χαμήλωσα τὰ μάτια γιὰ τὴ ντραπὴ τὸν Ἀρίγνωτο. Μὰ κείνος εἶπε:

— Γιὰ πρόσεξ, Ἐφκράτη, μήπως ὁ Τυχιάδης λείει τοῦτο: ὅτι τριγυρίζουνε μοναχὰ οἱ ψυχὲς ἀφτῶν πὺ πέθαναν ἀφύσικα, δηλαδή ἂν κανένας κρεμάστηκε ἢ τοῦ κόψανε τὸ κεφάλι ἢ παλουκώθηκε ἢ μὲ ὅποιον ἄλλον τέτοιον τρόπο πέθανε, οἱ ψυχὲς ὅμως ἐκείνων πὺ πέθαναν φυσικὰ δὲν τριγυρίζουν πιά: γιὰ τὴν ἀνίσως λείει ἀφτὸ, δὲ λείει πράματα πὺ εἶναι καὶ πολὺ γιὰ πέταμα.

— Μὰ τὸν Δία, εἶπεν ὁ Δεινόμαχος, ἀφτὸς νομίζει: πὼς μὴτε ὑπάρχουνε διόλου τὰ τέτοια, μὴτε τὰ βλέπει κανένας νὰ γίνονται.

— Τί λές, εἶπεν ὁ Ἀρίγνωτος, ἀγριοκοιτάξαντάς με, φαντάζεσαι ὅτι δὲ γίνεταί τίποτ' ἀπ' ἀφτὰ, ἐνῶ ὅλοι βέβαια τὰ βλέπουν;

— Δικαιολογεῖστε με, τοῦ ἀποκρίθηκα, ἂν δὲν πιστέβω, ἐπειδὴ καὶ μοναχὰ ἐγὼ δὲ βλέπω ἂν ὅμως ἔβλεπα καὶ βέβαια θὰ πιστέβω καθὼς ἐσεῖς.

— Μὰ ἂν πᾶς, μοῦ λείει, καμιά φορά στὴν Κόρθο, ρῶτα πὺ εἶναι τὸ σπῖτι τοῦ Ἐβατίδη καὶ ἄμα σοῦ τὸ δείξουν κοντὰ στὸ Κράναιο, μπαίνοντας μέσα λέγε στὸν πορτιέρη τὸν Τίβιο, ὅτι θέλεις νὰ

ἰδῆς ἀπὸ πῶθεν ὁ Πυθαγορικὸς Ἀρίγνωτος ἐδίωξε τὸ φάντασμα, ἀφῶ τὸ ξέχωσε κ' ἔκαμε τὸ σπῖτι ἀπὸ κεί καὶ πέρα νὰ κατοικιέται.

— Καὶ τί ἦταν ἀφτὸ, Ἀρίγνωτε; ρώτησεν ὁ Ἐφκράτης.

— Ἀκατοίχητο ἦταν, ἀποκρίθηκα κείνος, ἀπὸ φόβο: κι' ἂν ἤθελε καθίσει κανένας σ' ἀφτὸ ἔρεθγε ἀμέσως τρομαγμένος καὶ κνηρημένος ἀπὸ ἕνα τρομερὸ καὶ παραχοπιὸ φάντασμα. Γινόταν πιά σαράβαλο τὸ σπῖτι κ' ἡ σκεπὴ του ἔπεφτε καὶ μ' ἕνα λόγο δὲν ὑπαρχε κανένας πὺ θὰ τολμοῦσε νὰ μπῆ σ' ἀφτὸ. Κ' ἐγὼ, ἄμα τᾶκουσα, ἀφῶ πῆρα τὰ βιβλία—κ' ἔχω παραπολλὰ Αἰγυπτιακά γιὰ τὰ τέτοια—πῆγα στὸ σπῖτι: τὴν ὥρα πὺ πέφτουν οἱ ἄνθρωποι νὰ κοιμηθοῦνε, ἂν καὶ μ' ἐμπόδιζεν ὁ φιλευτῆς μου καὶ μόνο πὺ δὲ μὲ κρατοῦσε μὲ τὸ στανιὸ, ὅταν ἔκαθε πὺ πηγαίνω, σ' ὀλοφάνερο δυστύχημα, καθὼς νομίζε. Μὰ ἐγὼ παίρνοντας ἕνα λυχνάρι μπαίνω μόνος, κι' ἀφῶ τοποθέτησα τὸ φῶς στὴν πὺ μεγάλη κάμαρη διάβαζα ἡσυχα καθοῦμενος χάμου καὶ μοῦ παρουσιάζεταί τὸ δαιμόνιο βρωμᾶρικο, μαλλιαρὸ, πὺ μαῦρο κι' ἀπ' τὸ σκοτάδι, νομίζοντας ὅτι ἔρχεται καταπάνου σὲ κανέναν ἀπλοϊκὸ κ' ἐλπίζοντας ὅτι θὰ μὲ τρομάξῃ κ' ἐμένα σὸν τούς ἄλλους: κι' ἀφῶ ἤρθε κοντὰ μου πᾶσκιζε νὰ μὲ πᾶσῃ

ἀπὸ κάπου, ἀγγίζοντάς με ὀλοῦθε καὶ γινάμενο πότε σκυλὶ καὶ πότε βουβᾶλι ἢ λιοντάρι. Μὰ ἐγὼ εἰπόντας ξεστίχου τὸ πὺ τρομερὸ ξόρκι καὶ μιλιώντας Αἰγυπτιακά, τὸ στρίμωξα, γητέθοντάς το, σὲ μιά κώχη σκοτεινῆς κάμαρης: κι' ἀφῶ τὸ εἶδα πὺ χῶθηκε, κοιμώμενος ὕστερα. Κι' ὅταν τὸ πρῶν, ἐνῶ ὅλοι ἦταν ἀπελπισμένοι: καὶ νομίζαν πὼς θὰ μὲ βροῦνε νεκρὸ σὸν τούς ἄλλους, παρουσιάστηκα σ' ὅλους ἀπρόσμενος, σιμῶνα τὸν Ἐβατίδη φέρνοντάς του τὴν ἐφχάριστη εἶδηση, ὅτι κῶλεφτο καὶ χωρὶς φόβου θὰ ἔχῃ πιά τὸ σπῖτι του γιὰ νὰ κάθεται. Κι' ἀφῶ πῆρα μαζί μου ἀφτὸν καὶ πολλοὺς ἀπὸ τούς ἄλλους—γιὰ τὴ παρακολουθοῦσαν πολλοὶ γιὰ τὸ παράξενο—φέρνοντάς τους στὸ μέρος ὅπου εἶχα ἰδεῖ νὰ χωθῆ τὸ δαιμόνιο, διάταξα νὰ σκαφτοῦνε μὲ καζμάδες καὶ τσάπες: κι' ὅταν ἔκαμαν ἔτσι βρέθηκε χωσμένος σὲ μιά ὀργιὰ βάθος ἕνας νεκρὸς λυωμένος, καὶ πὺ εἶχε ἀπομείνει μοναχὰ ὁ σκελετός. Κείνονα λοιπὸν τόνε θάψαμε, ἀφῶ ἀνοίξαμε λάκκο κι' ἀπὸ τῶτες ἔπαψε καὶ τὸ σπῖτι νὰ πειράζεται ἀπὸ φαντάσματα.

Κι' ἄμα εἶπεν αὐτὰ ὁ Ἀρίγνωτος, ἀνθρώπος πὺ τόνε θαμάζανε γιὰ τὴ σοφίαν του, καὶ σεβαστὸς σ' ὅλους, δὲν ἔμενε πιά κανένας ἀπὸ ὅσους ἦταν ἐκεῖ, πὺ νὰ μὴ μὲ θαρρῆ πολὺ ἀνόητο, ἀφῶ δὲν πιστέβω

ζωή του έτσι όσο με τή στιγμή που δεν υπάρχει πιά απόκριση;

Γιατί ήρθαν και γιατί φεύγουν; Τάχα γεννιούνται για να μας πείσουν μόνο πώς ή ζωή τέλος δεν έχει; Και γιατί να ρωτάμε, αφού δε θα λάθουμε απόκριση ποτέ; πολλές φορές βρέθηκα κ' εγώ μπροστά σε τέτοια πράγματα και μία ημέρα τὰ είδα τόσο σιμά μου που πιά δεν ήξερα αν πρόκειται για μέ τον ίδιο ή κανέναν άλλον...

Έναν αδερφό χάσαμε έτσι. Θάλαγε κανείς πώς αυτός μονάχα είχε μέσα του το προμήνυμα, χωρίς να το ξέρη, ενώ εμείς ξέραμε ίσως κάτι τι δίχως ωστόσο να νοιώσουμε κείνο το οργανικό προμήνυμα, που από τις πρώτες μέρες μέσα μας φώλιαζεν. Κι' από τί ξεχωρίζουμε τὰ όντα, που κάτι τι βαρύνει; Τίποτα δεν είναι ύρατό και όμως τὰ βλέπουμε όλκ. Μας φοβούνται, γιατί αδιάκοπα, κ' θελά μας, τούς φέρνουμε αυτό το προμήνυμ. Και μόλις να κάνουμε πώς τους σιμώνουμε το νοιώθουν πώς φέρνουμε αντίδραση, στο μέλλον τους. Κρύβουμε κάτι τι από τούς περισσότερους χωρίς και οι ίδιοι να το ξέρουμε αυτό που κρύβουμε. Αυτά όντα, που για πρώτη φορά συναπαντιούνται, νοιώθουν παράξενα μυστήρια για τή ζωή και για τὸ θάνατο κ' απλώνονται μεταξύ τους. Κι' άλλα ακόμα μυστήρια όπου δεν έχουν όνομα, μα που σκλαβώνουν αμέσως το φέρονό μας, τις ματιές μας, τή μορφή μας. Κι' όντας σφίγγουμε τὰ χέρια κανέναν μας φίλου ή ψυχῆ μας βρίσκεται μπρός σε αποκάλυψες, που δε σταματάνε ίσως στο κατώφλι ετούτης τῆς ζωῆς. Μπορεί μεταξύ δυο ανθρώπων να μην υπάρχει καμιά σκέψη που να μην είναι ίδια, μα υπάρχουν τόσα πράγματα βαριότερα και πιο βαθιά κι' από τή σκέψη ακόμα. Δε δυνάμαστε να κυβερνήσουμε αυτά άγνωστα χαρίσματα κι' ακατάπαυτα φανερόνουμε τόν αιώνια άμύλητο προφήτη. Ποτέ δε φερνόμαστε με τούς άλλους όπως φερνόμαστε με τόν έκυτό μας, ούτε και με τούς ίδιους ακόμα μέσα στο σκοτάδι και οι ματιές μας φωτίζονται ανάλογα με τὰ περασμένα και τὰ μελλούμενα που αντικρύζουν και για τούτο σε όλη μας τή ζωή, χωρίς να το θέλουμε, στεκόμαστε προσεχτικοί. Συναπαντωντας κείνους που δε θα ζήσουν, τούς προειδοποιούμενους, δε βλέπουμε αυτούς τούς ίδιους, μα κείνο που θα τούς συμβῆ. Ζητάνε να μας ξεγελάσουν για να ξεγελάσουν τόν έκυτό τους. Κάνουμε ό,τι μπορούν για να μας βγάλουν τήν ιδέα κι' ως τόσο πίσω

τά τέτοια, και μάλιστα αφού τ'άλεγε ο 'Αρίγνωτος. Μα εγώ χωρίς να φοβηθώ καθόλου μήτε τὰ μαλλιά του, μήτε τή μεγάλην ιδέα που είχαν για αυτόν, είπα:

— Τι είν' άρτά, 'Αρίγνωτε; κ' εσύ ή μοναχή έλπίδα τῆς αλήθειας είσαι τέτοιος, γιομάτος από καπνό και φαντάσματα; αλήθεια, όπως λέει κ' ή παροιμία, μας φανερώθηκες «κάρθουνα τὸ βρεσίδι».

— Κ' εσύ, είπεν ο 'Αρίγνωτος, αφού δεν πιστέβεις μήτε σ' έμένα που τὰ λέω, μήτε στο Δεινόμαχο ή σε τούτον έδω τόν Κλεόδημο, μήτε στον ίδιο τόν 'Εφραάτη, έλα πές μας ποίονα νομίζεις πιο αξιόπιστο στα τέτοια, που να λέη τὰ ενάντια μ' έμας;

— Μα τόν Δία, τού λέω, ένα πολύ αξιόθάμαστον άνθρωπο, τὸ Δημόκριτο κείνο τόν 'Αβδηρίτη, που τόσο είχε πειστεί ότι δεν είναι δυνατό να γίνεται τίποτα τέτοιο, ως που, αφού κλείστηκε μέσα σε τάφο έξω από τήν πολιτείαν, έμμενεν εκεί γραφοντας και συντάζοντας νύχτα και μέρα, κι όταν κάποιος νιούτσικος θελήσανε να τόν πειράξουν και να τόνε φοβίσουν, αφού ντυθήκανε σαν πεθαμένοι με μάβρα ρούχα και φέρεσαν στο κεφάλι τους μουτσούνα όμοια με νεκρό, κι αφού τόν περικυκλώσανε χόρρεαν τριγύρω του με μικρά πατήματα πηδηχτά,

από τὸ χαμογέλιο τους και τή λαχτάρα τους να ζήσουν, τὸ μοιραίο διαφαίνεται κιάλα σε να είτανε αυτό ή βάση κι' ο λόγος ακόμα τῆς ύπαρξῆς τους. Και μία φορά να τούς, προδώση ο θάνατος, που βλέπουμε με θλίψη πώς όλα τὰ είδαμε και πώς υπάρχουνε φωνές που δε βολεί να σιγήσουνε.

Και ποιός τάχα μπορεί να μας πῆ τή δύναμη τῶν πραγμάτων κι αν αυτά είμαστε μες οι ίδιοι ή αν δεν είμαστε παρά αυτά και μόνο; Γεννιούνται από μας ή εμείς παίρνουμε τήν ύπαρξη από δαύτα; Τὰ τραβάμε εμείς ή αυτά τραβάν εμάς; 'Εμείς τὰ μεταμορφώνουμε ή αυτά μας μεταμορφώνουν; Τάχα δε γελιούνται ποτέ; Γιατί έρχονται σε μας όπως ή μέλισσα πηγαίνει στο κυβούρι και όπως ή περιστέρα στον περιστεριώνα; Και κείνα που όλο προσμένουμε και δε μας έρχονται που τάχα να πηγαίνουν; Ποῦθ' έρχονται για τὸ συναπάντημά μας; και γιατί μας μοιάζουνε σαν αδέρφια; 'Ενεργούνε μέσα στα περασμένα ή στα μελλούμενα και ποιά νάναι τὰ πιο δυνατά, κείνα που δεν υπάρχουν πιά ή κείνα που δε μας ήρθανε ακόμα; Τὸ χτίς ή τὸ αύριο μας μεταμορφώνει; Και ποιός από μας δεν περνάει τὸ περισσότερο τῆς ζωῆς του μέρος στον ήσκιο από κάτι τι που δε συνέβηκεν ακόμα;

Τις έχω ιδῆ κείνες τις σοβαρές κορροστασιές, κείνο τὸ βάδιμα που φαίνεται να έχη ένα τέλος πολύ γλήγορο, κείνο τὸ προαίσθημα για τὰ μεγάλα ψύχη και κείνα τὰ μάτια που είναι αιώνια στηλωτά ακόμα και σ' αυτούς που τὸ τέλος τους θα είταν ξαφνικό και που ο θάνατος έρχεταν ανεπάντεχα, απόξου. Κι' ωστόσο είχαν τήν ίδια βίαση με τούς αδερφούς των που έκλειναν μέσα τους τὸ θάνατο. Είχανε τήν ίδια εψη. Και σ' αυτούς ή ζωή φαίνονταν πιο σοβαρή παρά σε κείνους που θα ζούσαν. 'Ενεργούσαν με τήν ίδια προσοχή τή βέβαιη και άμύλητη. Δεν είχανε πιά καιρό να χάνουν, έπρεπε σε κάθε στιγμή να είναι έτοιμοι. Τόσο αυτό τὸ γεγονός που προφήτης δε θα μπορούσε να προμαντέψη, είτανε, δίχως να τὸ ξέρουν, ή ίδια ζωή τῆς ζωῆς τους.

Ο θάνατός μας οδηγάει τή ζωή μας και ή ζωή μας δεν έχει άλλο σκοπό από τὸ θάνατό μας. Ο θάνατός μας είναι τὸ καλούπι όπου ή ζωή μας χύνεται κι' αυτός πλάθει τή μορφή μας. Δε ήπρεπε να ζωγραφίζουμε παρά τὸ πορτραίτο των πεθαμένων, γιατί μονάχα αυτοί είν' αυτοί οι ίδιοι που σε μια στιγμή μας δείχνουν τόν έκυτό τους.

έκείνος μήτε τήν αλλαγή τους φοβήθηκε, μήτε κανε σήκωσε καθόλου τὰ μάτια καταπάνου τους, παρά ενῶ έγραφε είπε: «Πάψτε να παιζετε» τόσο σταθερά πιστέβε πώς δεν είναι πιά τίποτις οι ψυχές άμα βγούν από τὸ σώμα.

— Λές δηλαδή, είπεν ο 'Εφραάτης, ότι και ο Δημόκριτος ήταν κάποιος άνόητος άνθρωπος, άνίσιως βέβαια στοχάζονταν έτσι. Μα εγώ θα σας δηγηθώ και κάτι άλλο, που συνέβηκε σ' έμέ τόν ίδιο, κι όχι έχοντας το άκουστά από άλλονα. γιατί ίσως κ' εσύ, Τυχάδη, γροικώντας τή δήγηση μπορεί να παραδεχτῆς πώς είναι αληθινή. Λοιπόν, όταν έμμενα στην Αίγυπτο, όντας ακόμη νέος, σταλμένος από τόν πατέρα μου για να σπουδάσω, πεθύμησα αφού τζι-δέψω ίσαμε τήν Κοφτό να πῶ αποκει στο μέρος που είναι τὸ ειδωλο του Μίμνονα για νακούσω τὸ αξιόθάμαστο κείνο, πώς δηλαδή φωνάζει με τήν ανατολή του ήλιου. Δεν άκουσα λοιπόν από κείνο με τὸ συνθησιμένο για τούς πολλούς τρόπο κάποιαν ακατανόητη φωνή, παρά και μου προφήτησε ο ίδιος ο Μίμνονας μιλήσαντάς μου μ' έφτα λόγια. κι άνίσιως βέβαια δεν ήταν περιττό, θα σας έλεγα τὰ ίδια τὰ λόγια. Και στο γυρισμό ταξίδεβε μαζί μας κατὰ τύχη κ' ένας Μεμφίτης ιερογραμματικός, ξακουστός για τή σοφία του και που ήξερε όλη τήν

Και ποιός ζωή δε λούζεται στο άγνό, ψυχρό και άπλό φως που πέφτει στ' άρρώστου τὸ προσκείμελο τή στερνή ώρα; Και είναι: τάχα αυτό τὸ φως τὸ ίδιο με κείνο που λούζει τὰ πρόσωπα των παιδιών όντας μας χαμογελάνε μένα μαρμαρωμένο χαμόγελο και μας σκλαβώνουν σε μια σιωπή που μοιάζει με τή σιωπή τῆς κάμαρας όπου κάποιος για πάντα σιωπώνει; Σὰ θυμάμαι όλους τούς γνωρίσιμους μου που ο ίδιος θάνατος οδήγησε από τὸ χέρι, βλέπω μπροστά μου μια συντροφιά από παιδιά, παρθένες και πλληγκάρια που φαίνονται σε να βγαίνουν από τὸ ίδιο σπίτι. Είναι αδερφομένοι κιάλα και θάλαγες πώς άναγνωρίζονται από γνωρίσματα, που εμείς δε βλέπουμε και πώς τή στιγμή που δεν τούς ξεχωρίζουμε πιά, κανουν μεταξύ τους τὸ σημείο τῆς σιωπῆς. Είναι τὰ παιδιά τ' άπαγμαμένα από πρόωρο θάνατο. Στο σχολιό δεν ξεχωρίζουμε κακά-κακά τίποτα. Φαίνονταν σε να γύριβε ο ένας τόν άλλο και σε να τόν άπόφευγε συνάμα, όπως κείνοι που έχουν τὸ ίδιο φυσικό ελάττωμα. Τούς βλέπαμε παραμερα, κάτου από τὰ δέντρα του κήπου. Η ίδια σοβαρότη φώλιαζε πίσω άπόνα χαμόγελο πιο διαβατικό και πιο κύλο από τὸ δικό μας και δεν ξέρω κ' εγώ κάτι τι ως να φοβόντουσαν μη προδώσουνε κάπιο μυστικό. Πάντα σκεδόν σιωπαιναν, όταν κείνοι που είτανε για να ζήσουν τους σίμωναν. Μιλούσαν κιάλα για τὸ μυστικό τους ή ξέρανε πώς αυτό τὸ πράμα μιλούσε μέσ' από όλους χωρίς να το θέλουνε και μαζώνονται γύρω του τάχα για να τὸ κρύβουν από τ' αδιάφορα μάτια; Κάποτε φαίνονταν ως να μας θωρούσαν από τήν κορφή πύργου και μέλο που είτανε άδυνατώτεροί μας δεν τολμούσαμε να τούς πειράξουμε. Είν' αλήθεια πώς τίποτα κανείς δεν κρύβει: όλοι σείς που με συναντάτε ξέρετε τί έπραξα και τί θα πράξω, ξέρετε τί σκέφτομαι και τί σκέφτηκα. Ξέρετε άκριβώς τή μέρα που θα πεθάνω, μα ακόμα δε βρήκατε τόν τρόπο να τὸ πῆτε, ακόμα και σιγά-σιγά στην ίδια σας τήν καρδιά. Συνειθίζουμε να πνίγουμε στη σιωπή ή,τι τὸ χέρι μας δε φτάνει και ίσως θα ξέραμε πολλά πράγματα αν ξέραμε τί ξέρουμε. Ζούμε πλάι με τήν αληθινή μας τή ζωή και νοιώθουμε πώς οι σκέψεις μας οι βαθιότερες μας και οι πιο δικές μας ακόμα μας είναι ξένες γιατί είμαστε αλλοιώτικοι από τις σκέψεις μας και από τὰ όνειρά μας. Μονάχα κάποιες στιγμές, άφαιρέμένοι, ζούμε σύμφωνα με τόν έκυτό μας. Πότε λοιπόν θα γίνου-

έπιστήμη των Αιγυπτίων κ' έλεγαν ότι είκοσι τρία χρόνια είχε καθίσει στα ίερά ύπόγεια χωρίς να βγῆ όζω, μαθαίνοντας από τήν 'Ισιδα τή μαγική.

— Για τόν Παγκράτη λές, είπεν ο 'Αρίγνωτος, τὸ δάσκαλό μου, άγιον άνθρωπο, ζουρισμένο, ντυμένο με σεντόνια, μαλωμένο, που δε μιλάει καθάρ τὰ έλληνικά, άψηλόν, πατσουρωμένο, χειλάρμπεη, με λιγνά πόδια.

— Γι' αυτόν τόν ίδιο τόν Παγκράτη, άπακρίθηκε κείνος και στην αρχή δεν ήξερα ποιός ήταν όταν όμως τόν είδα, αν ήθελ' άραξουμε καμιά φορά τὸ καίκι κι άλλα πολλά άπίστευτα να κάνη και μάλιστα να καθαλιέθη τούς κροκοδειλους και να κολυμπάη μαζί με τὰ θεριά και κείνα να λουράζου και να κουνούνε με χαρά τις ουρές τους, καταλάβα ότι ήταν κάποιος άγιος άνθρωπος, και λίγολιγο καλοπιάνοντάς τονε, γίνηκα χωρίς να τὸ νοιώση φίλος του και συντροφός του, ως που να μου τὰ ξεμυστηρέθει όλα. και στα τελεφτάια με καταφέρνει ναφίσω όλους τούς δούλους στη Μίμφιδα και να τόν ακολουθήσω μονάχος, γιατί δε θα μας έλειπαν οι χρειαζόμενοι για να μας δουλεύουν. Κι άποδώ και πέρα έτσι ζούσαμε. Κι άμα φτάναμε σε κανένα κωνάκι, αφού έπαιρνε ο Παγκράτης τήν άμπάρα τῆς πόρτας ή τή σκούπα ή τὸ γουδύερο

με ὅ, τ' εἶμαστε; Στὸ μεταξύ, εἶμαστε μπρὸς σ' αὐτοὺς σὰ μπροστά σὲ ξένους. Δείλιαζαν τὴ ζωὴ μας. Κάποτε περπατοῦσαν μαζί μας στοὺς διάδρομους καὶ στὶς αὐλὲς καὶ τοὺς ἀκολουθοῦσαμε χωρὶς καρδιά. Κάποτε ἔρχονται νὰ παίξουνε μαζί μας καὶ τὸ παιγνίδι τότες δὲ μᾶς φαίνονταν τὸ ἴδιο. Κάποιι δὲ βρῖσκανε τοὺς ἀδερφούς των. Πλανοῦνται μὲν ἀνάμεσα στὰ ξεφωνητὰ μᾶς καὶ δὲν εἶχαν κανένα φίλο ἀπ' αὐτούς, ποῦ δὲν εἶταν νὰ πεθάνουν. Κι' ὥστόσο τοὺς ἀγαποῦσαμε καὶ καμιά ἄλλη μορφὴ ἀπὸ τὴ δική τους δὲ μᾶς εἶτανε πιὸ ἀγαπητὴ. Τὴ μᾶς ἔβλεπε λοιπὸν καὶ τί εἶναι τὸ πῶς ἐνόησε ἔδωκε μᾶς; Τὴ θαλάσσια μυστήριον εἶν' αὐτὴ ποῦ στὸ βυθὸ τῆς ζωῆς; Ἐδῶ βρασίλευεν ἀκόμα καὶ κείνη ἡ ἀγάπη ποῦ μὲ λόγια πιά δὲ λέγεται, γιὰ τὴ τίποτα δὲν ἔχει νὰ κἀνῃ μὲ τὴ ζωὴ τοῦτου τοῦ κόσμου. Δὲ θὰ δίνονταν ἴσως νὰ βαστάξῃ καμιά δοκιμασίαν θαρρεῖς πῶς ἀπὸ στιγμὴ σὲ στιγμὴ φανερώνεται καὶ ἡ μικρότερη συνειθισμένη φιλικὴ φαίνεται ἀκόμα νὰ τὴ νικᾷ καὶ ὥστόσο ἡ ζωὴ τῆς εἶναι πιὸ βαθιὰ ἀπὸ μᾶς. Ἰσως δὲ μᾶς φαίνεται ἀδιόφορη παρὰ μόνο γιὰ τὴ ξέρουμε πῶς μᾶς περιμένει σὲ καιροὺς πιὸ μακρυσμένους καὶ πιὸ βέβαιους.

Δὲ μιλάει δὴ κἀτου γιὰ τὴ ξέρει πῶς θὰ μιλήσῃ ἀργότερα. Τὴ βαθύτερη ἀγάπη δὲν τὴ δίνουμε σὲ κείνους μόνο ποῦ ἀγκαλιάζουμε. Ἐπάρχει μὴ μερὶκὰ τῆς ζωῆς—καὶ εἶναι ἡ καλύτερη, ἡ ἀγνότερη ἢ μεγαλιότερη,—ποῦ τίποτα δὲν ἔχει νὰ κἀνῃ μὲ τὴ συνειθισμένη ζωὴ, καὶ τὰ μάτια, ἀκόμα καὶ τῶ ἔρωτεμένων, δὲν ξεπερνᾶνε ποτὲ σκεδόν, τὸ ὅριον τῆς σιγῆς καὶ τοῦ ἔρωτα.

Ἡ τοὺς ἀφίναμε μόνους γιὰ τὴ μῦλο ποῦ νεώτεροι μᾶς, εἶτανε πιὸ μεγάλοι ἀπὸ μᾶς;... Ἐέραμε τάχα πῶς δὲν εἶχανε τὴν ἴδια ἡλικίαν καὶ τοὺς φοβόμαστε σὰ δικαστάδες; Οἱ ματιές τους ἔρχισαν νὰ γίνονται πιὸ γρήγορες ἀπὸ τὴ δικές μας καὶ ὄντας τύχαινε νὰ πέφτουνε πάνω σὲ κανένα δικό μας κίνημα ταραχῆς, τότες χωρὶς λόγου συχάζαμε καὶ μιὰ σιωπὴ ἀνεξήγητη ἀπλώνονταν γιὰ μιὰ στιγμὴ. Γυρίζαμε τὸ κεφάλι: μᾶς κοιτοῦσαν καὶ γελοῦσαν σοβαρά. Θυμῶμε τὴ μορφή δυὸ ἀπ' αὐτῶν, ποῦ περιμένε ξαφνικὸς θάνατος. Μὰ ὅλοι σκεδόν εἶτανε φοβισμένοι: καὶ πᾶσιζαν νὰ περᾶσουνε ἀπαρατήρητοι. Εἶχαν κ' ἐγὼ δὲν ξέρω κάπια θανάσιμη ντροπὴ καὶ φαίνονταν σὰ νὰ ζητοῦσαν νὰ τοὺς συχωρέσῃς γιὰ κάπιο ἀγνωστο καὶ σιμοτινὸ κῆμα. Προχωροῦ-

σαν. Κοιταζόμεστε. Ἐπειτα ἔακολουθοῦσαμε τὸ δρόμο μας χωρὶς νὰ ποῦμε τίποτα καὶ καταλαβαίναμε ὅλα δίχως νὰ ξέρουμε τίποτα.

Λευκάδα

INTA ΓΑΡΤΖΩΝΗ

ΣΤΟΝ ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΚΗ

Τοῦ φίλου Ἡλία Σταύρου

Ἐραῖο σὸν ἀγγελουδι
Ποῦ ἐπέταξε σιὴ Γῆ
Κ' εὐοῆκε μὴν ἀυγὴ
Λευκὸ λουλουδι,
Κ' εἶπε: ὦ νὰ ἡ φωλιά
Νὰ μείνει αἰῶνια...

Λουλουδ' ἡ ἀγκαλιὰ
Εἶναι τῆς Μάννας
Καὶ τὰ γλυκὰ φίλια
Μόρια εἶναι ἀηδόνια...

ὦ Ἀγάπης πιάνας
Μάρι τί κάνεις!
Καὶ τὸ λουλουδι
Καὶ τ' ἀγγελουδι
Ἐνα τὸ φτεῖνεις.

Σπέτσες, Σεπ. 24. 1905

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

Ο ΧΑΤΖΗΣ

Βγήκε ἀπὸ τὴ φυλακὴ ὕστερος ἀπὸ δέκα χρόνια. Σκέφτηκε τότες τί νὰ κἀνῃ γιὰ νὰ ζήσῃ τὴ φιλία του. Ἐτσι ἔνοιξε τὸ μικρὸ μαγαζάκι στὴ μέση τοῦ μεγάλου δρόμου. Ἐδινε κρασί, λευκούμι, μαστίχα στοὺς ταξιδιώτες ποῦ βρῖσκανε τώρα μὲ χροιά τους ἕνα μέρος νὰ ξαποστάσουνε, κάτι νὰ δροσιτοῦνε. Ἐνα χάνι ποῦ δὲν τὸ εἶχε κανεὶς προτιότερα συλλογιστῆ.

Κάτασπρος, ἀτέλειωτος, θλιβερός ἀπλώνονταν ὁ δρόμος μὲ τὴς θεώρατες λευκὰς ποῦ γέρνανε τὴς

κορφές τωνε σὸν πικραμένες. Μέσα στὸ μεσημεριανὸ λιουπῶρι ὁ ἀέρας λαφροκινεῖ τὰ φύλλα τὰς κημέρια ποῦ χύνουνε τὸ νταντελένιο ἤσκιο τους ἀπάνου στὸ παχὺ χῶμα τοῦ δρόμου ἀλεσμένο ἀπὸ τῶν κάρρωνε τὴς ρόδες. Κἀμπισσες κόττες σκαλιζοῦνε χαρούμενες μὲ τὰ πόδια τους τὴς κοπριές τῶν ἀλόγωνε. Ἐνα βῶδι ἀργεμασάει τὸ σὰνὸ του ξαπλωμένο στὸ διπλανὸ χωράφι, ἀγκάθια γιομάτα. Ἐνα κάρρο φορτωμένο ὡς ἐκεῖ πάνω σὰνὸ περιεῖ καὶ στὴν κορφὴ τῶ δειμάτωνε ξαπλωμένος ὁ ἀγωγιάτης μουρμουρίζει κάπια τραγουδι, ἐνῶ ὁ ἰδρωτὰς στάζει διαμάντικα στὸ κούτελό του. Τὸ χειμῶνα κολλᾶνε οἱ ρόδες στὴς λάσπες καὶ ὁ χατζῆς τρέχει πολλές φορές γιὰ νὰ δώσῃ ἕνα χέρι: στὸν ἀγωγιάτη ποῦ ξεθυμαίνει τὴ φούρα του στοῦ ἀλόγου τὴ φαχῆ.

Καὶ ψευτοζοῦσε.

Φύττει καὶ μιὰ περικολκίδα μπροστὰ στὴν πόρτα γιὰ νάχῃ ἤσκιο, ἔβαλε καὶ λουλουδιὰ γύρο γύρο καὶ γιόμισε ὅλος ὁ τόπος ἐκεῖ χροῖμα καὶ μουρουδιά. Νᾶβλεπες μόνο τὴν πρασινίδα αὐτὴ μέσα, στὴ θαμπωτικὴ ἀσπράδα τοῦ δρόμου, δροσιζόσουνε. Ἐνα κομματι ζωὴ στὴν τῶση νέκρα. Οἱ ταξιδιώτες βλογοῦσανε τὸ ὄνομα τοῦ χατζῆ.

Ἄξαφνα νὰ καὶ ξεφουτρῶνε ἄλλο ἕνα χάνι: στὸν ἴδιον δρόμο.

Ὁ χατζῆς κούνησε τὸ κεφάλι του θλιβερά.

— Γυναῖκα! κακὰ μαντάτα. Κάπιοις ζήλεψε τὰ πλούτια μας.

Καὶ κείνη λαφροῦναλη

— Ἄς φαχῆ, ἄντρα, καὶ ἄλλος ψομί.

Ὁ πόλεμος ἔρχισε, κούφισε στὴν ἀρχὴ φανερός ἔπειτα. Ἐνὰς ἀπὸ τοὺς δυὸ χατζῆδες ἔπρεπε νὰ λείψῃ. Κ' οἱ δυὸ δὲν μπορούσανε νὰ ζήσουνε στὸν ἴδιον δρόμο. Στὴν ἀρχὴ ἄλλαζαν κάποτε καὶ καμμιὰ κοθύντια, ἔπειτα ὅσο τὸ κακὸ ἔναθε κούφανε καὶ τὴν καλημέρα. Ὁ νέος χατζῆς εἶχε πικραὶ φιλικὴ μὲ ὅλους τοὺς ἀμαζάδες. Τοὺς εἶδνε πιὸ φτηνὰ τὸ σὰνὸ καὶ τὸ κρηθῆρι γιὰ τῆλογά τωνε, τοὺς συχοκερνοῦσε, καὶ αὐτοὶ πάλι τὸν προτιμοῦσανε καὶ τοῦ φέρνανε ταξιδιώτες. Τὸ καινούριον χάνι τοὺς τραβοῦσε. Τὸ παλιὸ τὸ βλέπανε τώρα σὰ μαγνημένο. Τὰ μάζια περνοῦσανε ἀπ' ὑπὸς χωρὶς νὰ σταματήσουνε. Τὸ χάνι ρῆμαζε. Ἐσραθήκει ἡ περικολκίδα καὶ ἀπομείνανε μόνο τὰ καλκίμα ποῦ τινε βαστούσανε, σὰ κόκκαλο κανενὸς ζωντανοῦ. Μαρκηθήκανε καὶ τὰ λουλουδιὰ, ἔλειψε ἡ πρασινίδα. χα-

καὶ τοῦ φοροῦσε ρούχα, λέγοντας μαζί καὶ κάπιο ἔξορι, τῆκανε νὰ περπατῆ φαίνοντο σ' ὅλους τοὺς ἄλλους ἄνθρωπος καὶ κείνο πῆγαινε κ' εἶθαζε νερό καὶ ψόνιζε καὶ μαγέρεθε καὶ σ' ὅλα μᾶς δούλεθε καὶ μᾶς περτοῦσε πιδέξια. Κ' ἔπειτα, ὅταν ἦταν ἀρκετὴ ἡ δουλιὰ, θῆκανε πάλι τὴ σκούπα σκούπα ἢ τὸ γουδοῦλερο γουδοῦλερο, λέγοντας ἀποπάνου ἄλλο ἔξορι. Τοῦτο ἐγὼ, ἀγκαλιὰ κ' εἶχα πολὺ προσέξει, δὲ μπορούσα νὰ τὸ μάθω ἀπ' αὐτόνα, γιὰ τὴ τῶκρυθε ἄν καὶ γιὰ τῆλλα ἦταν πολὺ πρόθυμος. Μιὰ μέρα ὅμως ἀκουσα κρυφὰ τὸ ἔξορι, ποῦ ἦταν τρισύλλαθο, ἀφοῦ κρύφτηκα σὲ σκοτεινὸ μέρος. Καὶ κείνος ἔφυγε γιὰ τὴν ἀγορὰ, παραγγεῖλαντας στὸ γουδοῦλερο νὰ κἀμῃ ὅσα ἔπρεπε κ' ἐγὼ τὴν ἄλλη μέρα, ὅταν κείνος εἶχε κάπια δουλιὰ στὴν ἀγορὰ, ἀφοῦ πῆρα τὸ γουδοῦλερο καὶ τόκαμα ἄνθρωπο εἰπόντας παρόμοια τὴς τρεῖς συλλαβές, πρόσταξα νὰ φέρῃ νερό. Κι' ἔμα γιόμισε τὸ λαγῆρι καὶ ἔφερε εἶπα: «Πᾶψε καὶ μὴ φέρῃς πιὰ νερό παρὰ γίνου πάλι γουδοῦλερο» μὰ κείνο δὲν ἤθελε νὰ μὲ ὑπακούσῃ, ἀλλὰ πάντα ἔφερε νερό, ὡς ποῦ ἀπὸ τὸ κουβάλα-κουβάλα μᾶς πλημμύρισε τὸ σπίτι. Κ' ἐγὼ μὴ ξέροντας τί νὰ κἀνω μὲ τὸ πῆμα— γιὰ τὴ φοβόμουνα μήπως θυμῶσῃ ὁ Παγκράτης ἔμα γυρίσῃ, καθὼς κ' εἶγινε— ἀφοῦ πῆρα ἕνα τσεκούρι κόψτω στὴ μέση τὸ γουδοῦ-

λερο καὶ τὸ χωρίζω στὰ δυὸ: μὲ κείνα, ἀφοῦ κἀθένα χωριστὰ πῆραν ἀπάνω λαγῆρι κουβαλοῦσανε νερό, καὶ ἀντὶς γιὰ ἕναν εἶχα δυὸ νεροκουβαλητάδες. Στὸ ἀναμεταξὺ ὄτανε κ' ὁ Παγκράτης καὶ νοιώσαντας τὸ τί γίνηκε, κείνα τῆκαμε πάλι ξύλα, καθὼς ἦταν πρὶν τὸ ἔξορι, μὰ κ' ἀφτός ἀφίσαντας μὲ κρυφὰ δὲν ξέρω ποῦ πῆγε κ' εἶγινε ἄφαντος.

— Τώρα λοιπὸν, εἶπεν ὁ Δεινόμαχος, ξέρεις κἄν ἐκεῖνο, νὰ κἀνῃς δηλαδή ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ γουδοῦλερο;

— Μὰ τὴν ἀλήθεια, ἀποκριθῆκεν ἀφτός, κατὰ τὸ μισὸ γιὰ τὴν δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξαναφέρω στὴν πρώτη του κατάστασιν μὰ καὶ γίνῃ νεροκουβαλητῆς, κ' ἔτσι ἀναγκαστικὰ θὰ μᾶς πλημμυρίσῃ τὸ σπίτι γιομίζοντας νερό.

— Δὲν πάθετε, εἶπα ἐγὼ, νὰ λῆτε τέτοιες φαστιές γέροι ἀνθρώποι; ἄν ἔχι γι' ἄλλο, ἀλλὰ τουλάχιστο γιὰ γάρῃ τούτων τῶν παιδιῶν ἀφίστε τὴς παρὰδῆξες καὶ φοβερὸς ἄρτες ἱστορίες, μήπως χωρὶς νὰ τὸ νοιώσετε γιομίσουν τὴν ψυχὴ τους μὲ τῶρους καὶ παραμυθολογία. Πρέπει βέβαια νὰ τὰ λυπάστε καὶ νὰ μὴ τὰ συνθιζέτε ν' ἀκούνε τέτοια, ποῦ σ' ὅλη τους τὴ ζωὴ θὰ τὰ βασανίζου ὄντας μαζί τους καὶ θὰ τὰ κἀνουν ροθητσιάρηδες, γιομίζοντας τα μὲ κάθε λογῆς δεισιδαιμονία.

— Καλὰ ποῦ μοῦ τὸ θυμήσατε, εἶπεν ὁ Ἐφραῆτης, εἰπόντας γιὰ τὴ δεισιδαιμονία. Γιατὶ τί πιστέβεις ἐσύ, Τυχεῖδη, γιὰ τὰ τέτοια, λέω δηλαδή γιὰ τὰ μαντέματα καὶ τὴς προφητείας καὶ τὰ ὅσα μερικοὶ θεομύλητοι φωνάζουν ἢ γιὰ τὰ ὅσα ἀκούγονται ἀπὸ τὸ ἱερό ἢ γιὰ τὰ μελλούμενα ποῦ προφητεύει παρθένα ποιητικὰ μιλῶντας; ἢ τῆχατις δὲ θὰ πιστέψῃς καὶ σ' ἀφτά; ἐγὼ ὅμως ὅτι ἔχω καὶ κάπιο ἄγιο δαχτυλίδι, ποῦ ἡ πέτρα του παρασταίνει τὴν εἰκόνα τοῦ Ἀπόλλωνα τοῦ Πύθιου, καὶ ὅτι ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλωνας μοῦ μιλάει, δὲ λέω μήπως καὶ φανῶ πῶς ἀπίστεφτα καυχιόμυκα γιὰ τὸν ἑαυτό μου: μὰ ὅσα τουλάχιστο ἀκουσα στὸ μαντεῖο τοῦ Ἀμφίλοχου στὴ Μαλλοῦ, ὅταν ἔ ἤρως κουθέντιασε μαζί μου στὸν ξύπνο μου καὶ μούδωσεν ὀρυκνίες γιὰ τοὺς δικούς μου καὶ ὅσα εἶδα ὁ ἴδιος θέλω νὰ σὰς πῶ ἔπειτα μὲ τὴ σειρά τὰ ὅσα εἶδα στὴν Πέργαμο καὶ ἀκουσα στὰ Πάταρα: γιὰ τὴν τὸν καιρὸ ποῦ γυρίζα ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὴν πατρίδα μου, ἀκούγοντας ὅτι ἀφτὸ τὸ μαντεῖο στὴ Μαλλοῦ ἦταν τὸ πιὸ ξακουστὸ καὶ τὸ πιὸ ἀληθινὸ, καὶ ὅτι προφητεύει καθαρὰ, ἀπαντώντας λέξη πρὸς λέξη σὲ κείνα ποῦ ἔμα τὰ γράψῃ κανεὶς στὸ πιττάκι: ἤθελε τὰ παραδώσει στὸν προφήτη, στοχάστηκα ὅτι καλὸ θὲ νᾶτανε νὰ δοκιμάσω στὸ ταξίδι μου τὸ μαντεῖο καὶ νὰ ρωτήσω τὸ

θηκε ἡ μυρουδιά. Μίσα τὸ χάνι ἀπόμεινε γυμνό. Ἀρρώστησε κ' ἡ ἀγελάδα καὶ πᾶει.

Ὁ χατζῆς σκυρώνει τὰ χέρια καὶ κάθεται ἄρες συλλογισμένος. Τί θ' ἀπογίνει.

Ἦρθε τὸ φθινόπωρο.

Οἱ λεῦκες κουνούσανε θλιβερά τὶς κορφές τῶνε σὰν πικραμένες. Ὁ τζιτζίκας βαρέθηκε κ' ἐπάφη πιά τὸ τραγοῦδι του. Ὁ ἀέρας σήκωνε σύννεφα τῆ σκόνῃ τοῦ δρόμου. Στὸν οὐρανὸ ἀργὰ κυλιόντουσαν μεγάλα μαύρα σύννεφα. Χοντρές στάλες νεροῦ σταλάζανε πότε πότε στὸ φύσημα τοῦ ἀέρα.

Ἀρρώστη τοῦ χατζῆ ἡ γυναῖκα. Τρεῖς μέρες τώρα τὴνὲ τρώει ἡ κάψα. Δίπλα στὴν ψάθα ποῦ κοίτεται ἕνα κέδρινο κανάτι νερὸ δὲν μπορεῖ νὰ τῆς σβύσῃ τὴ δίψα. Πίνει, ὄλο πίνει καὶ βογγάει. Ὁ χατζῆς κάθεται σὲ μιὰ γωνιά μαζωμένος. Ἀπάνου στὸ τζάκι ἕνα μικρὸ λυχναράκι ταιμπλιασμένο χύνει τὸ τρεμουλιαρικο φῶς του μὲ κόπο. Ἡ φλόγα μιὰ χαμηλώνει ποῦ λές καὶ θὰ σβύσῃ, καὶ μιὰ δυναμῶνει σὰ νὰ παίρνῃ ἀνασασμὸ ἀπὸ βαθεῖα. Ἐνα χοντρὸ κούτσουρο καπνίζει στὸ τζάκι. Ἀπὸ τὰ καλάμια τοῦ νταβανιοῦ καπνιές κρέμονται. Τὰ παιδιὰ ποῦ πλαγιάσανε νηστικά κοιμούνται βαθεῖα. Τὸ πιὸ μικρὸ λές καὶ χαμογελάει. Στὰ μαραμμένα χειλάκια του κάπια κρινάκια μοσκομυρίζουνε. Ὁξω ἀκούγεται ἕνα κάρρο ποῦ περνάει ἀργὰ ἀργὰ ὁ ἀγωγιάτης τραγουδάει κάπιο τραγοῦδι ἐνῶ οἱ ρόδες τρίζουνε θλιβερά. Είναι φίλος του ὁ χατζῆς καὶ τοῦ φωνάζει.

— Χατζῆ, καλησπέρα.

— Δὲ θὰ τὴ βγάλω τὴ νύχτα, βογγάει ἡ ἀρρώστη.

Ὁ χατζῆς γυρίζει μιὰ στιγμὴ τὸ κεφάλι του κατ' αὐτὴ, κάτι μουρμουρίζει καὶ ξαναπέφτει στὴ συλλογή. Ἡ φλόγα τοῦ λύχνου ἀψηλώνει λιγωμένη. Ἡ ἄρρωστη βογγάει. Ἀπάνω στὰ κεραμῖδια δυὸ γάτες κυνηγοῦνται καὶ νικουρίζουνε. Ὁ χατζῆς σηκώνεται, ἀνοίγει τὴν πόρτα, στέκεται στὸ κατώφλι καὶ κοιτάζει τὸν οὐρανὸ. Τὸ φεγγάρι εἶναι τριγυρισμένο μὲ σύννεφα. Τὸ φῶς του εἶναι χλωμὸ. Ξαναμπαίνει καὶ κλείνει ἡσυχὰ τὴν πόρτα πίσω του. Μαζεύεται πάλι στὴ γωνιά του.

— Τὸ γατρὸ, γιατί μὲ χάνεις.

Σηκώνεται γρήγορα ὁ χατζῆς. Ζυγώνει τὰ παιδιὰ του ποῦ κοιμούνται καὶ σκύβει ἀπάνου τους σὰ νὰ θέλῃ νὰ τὰ φιλήσῃ. Ἐπειτα ξεκρεμάει ἀπὸ τὸν τοῖχο τὸ δίκαννο. Ἡ ἄρρωστη ἀνοίγει τὰ μάτια

θεὸ κάτι γιὰ τὰ μελλούμενα.

Ἐνῶ ἔλεγε ἀκόμη ἀπὸ τὸ Ἐφκράτης, ἰδόντας ἐγὼ ποῦ ἐμελλε νὰ φτάσῃ τὸ πρᾶμα καὶ ὅτι ἀρχίζε ὄχι μικρὴ τραγωδία γιὰ τὴ μαντεία, καὶ ἐπειδὴ νόμισα ὅτι δὲν πρέπει μονάχα ἐγὼ νὰ φαίνομαι πῶς ἀντιλέω σ' ὅλα, ἀφίσταντάς τονε νὰ ταξιδιέβῃ ἀκόμη ἀπὸ τὴν Αἴγυπτο στὴ Μαλλὸ — καὶ ἐπειδὴ τῶνοιθα ὅτι στενοχωριόντανε μ' ἐμένα ποῦ ἤμουνα κεῖ σὰν καταπολεμιστὴς τῆς ψευτιάς εἶπα:

— Μὰ ἐγὼ φέβω νὰ πᾶω νὰ βρῶ τὸ Λεόντιχο· γιατί ἔχω ἀνάγκη νὰ τὸν ἀνταμώσω κ' ἐσεῖς, ἀφοῦ νομίζετε ὅτι δὲν εἶναι ἀρκετὰ τὰ ἀνθρώπινα φωνάχτε τώρα καὶ τοὺς ἰδίους τοὺς θεοὺς νὰ σὰς βοηθήσουνε στὰ παραμυθολόγια σας.

Κ' ἐνῶ τῆλεγα ἐρεβνα καὶ κείνοι χαρούμενοι ἀρπάζαντας τὴ λεφτεριά ξεφάντωναν, καθὼς ἦτανε φυσικὸ καὶ χάρταιναν ἀπὸ ψευτιάς. Τέτοια ἀφοῦ ἀκουσα, ὦ Φιλοκλή, στοῦ Ἐφκράτη, ποῦρχομαι, μὰ τὴν ἀλήθεια, σὰν ἐκείνους ποῦ ἔπιανε μούστο, μὲ προσημένη τὴν κοιλιὰ, κ' ἔχοντας ἀνάγκη ἀπὸ ἐμετοῦ. Καὶ μ' ἐφχαριστήσῃ μου θάγώραζα ἀπὸ πούθενά ὅσο-ὅσο κανένα γιατρικὸ ποῦ νὰ μὲ κάμῃ νὰ λησμονήσω τὰ ὅσα ἀκουσα· τέρατα τουλάχιστο καὶ δαιμόνια καὶ Ἐκάτες θαρρῶ πῶς βλέπω.

ΦΙΛΟΚΛΗΣ. Κ' ἐγὼ, Τυχιάδῃ, κάτι τέτοιο

— Τί τὸ θέλεις αὐτό;

Ὁ χατζῆς τῆς ἀποκρίνεται

— Πᾶω γιὰ τὸ γατρὸ.

Ὁ χατζῆς δὲν ξαναγύρισε πιά στὸ σπίτι του. Τὴν ἄλλῃ μέρα ὁ νέος χατζῆς βρέθηκε σκοταμμένος μέσα στὸ χάνι του.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΟ ΓΡΑΜΜΑ

Ἡ ΕΥΤΥΧΙΑ

Στὴν κ. Εἰρήνη Δεντρινοῦ

Φίλε Ταρνόπουλε,

Τώρα μὲ τὰ πρωτοβρόχια ζητάζοντας τὰ χειρόγραφα μου εὑρήκα μαζί μὲ ἄλλα ἕνα παλιὸ μονόφυλλο χειρόγραφο λιγάκι φθαρμένο ἀπὸ τὴν πολυκαιρία ποῦ μὲ μιὰς τὰ μάτια μου κεῖ ρίχτηκαν κ' ἡ ψυχὴ μου ἀναγελώντας τὸ εἶδε μ' ἕνα βαρὺ χτυπόκαρδο τῆς καρδιάς. Τὸ χειρόγραφο ἔφερε μερομηνία Γενάρης 1896. Νέος τότε 23 χρονῶν, λεβέντης γιομάτος ὄρμη, ἔρωτα κ' ἀγάπη εἶχα γνωρίσῃ στὸ δρόμο μου τὴν Κα Δεντρινοῦ, ποῦ παιδοῦλα τότε, μαθήτρια τοῦ Ἀρσακείου, μὲ τὰ κοντά της φουστάνια καὶ μὲ τὴ χαροπὴ ὄψη της διψοῦσε νὰ γνωριστῇ μὲ κάθε ποιητὴ καὶ πεζογράφο.

Μιὰ μέρα μοῦ μίλησε πῶς μῆθελε νὰ μὲ δῇ. Κατάλαβα τί συνέβαινε καὶ χαρούμενος πῆγα στὸ φιλικὸ μου σπίτι της. Ἀφοῦ τότες πολλὰ μιλήσαμε γιὰ Ψυχάρη, γιὰ φιλολογία καὶ ποίηση κ' ἀφοῦ διαβάσαμε κάπια ποιήματά της, μοῦδωκε ἕνα Album μὲ τὴν παράκληση κάτι νὰ τῆς γράψω ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου. Ὁλόχαρος τότε τὸ πῆρα σιμά μου καὶ ἀφοῦ πολὺ, πολὺ σκέφτηκα, ἀποφάσισα σοβαρὰ, σοβαρὰ σὰν γέροντας ποῦ δίνει συμβουλές, κάτι νὰ τῆς γράψω γιὰ τὴν Εὐτυχία, ποῦ ἔξεραι ὅτι κ' αὐτὴ μιὰ μέρα μεγαλώνοντας θὰ τὴν ποθοῦσε καὶ θὰ τὴν ζητοῦσε τόσο θερμὰ στὸν ἔρωτα καὶ στὴν Ἀγάπη.

Τώρα ὅσες φορές συναντᾶω τὴν κυρία Δεντρινοῦ καὶ μιλοῦμε νὰ συνηθισμένα τῶν ποιητῶν, αὐτὴ μὲ κάπια σοβαρότητα, μ' ἕνα κρυφὸ πόνο ποῦ ἐγὼ τὸν βλέπω μὰ κείνη δὲν τὸν φανερώνει, μ' ἕνα με-

κέρδις ἀπὸ τὴ δῆγηση· εἶναι ἀληθινὸ βέβαια ἀπὸ ποῦ λένε, ὅτι δὲ λυσσιάζουνε μονάχα καὶ φοβοῦνται τὸ νερὸ ἀφοῦ ποῦ θὰ τοὺς δαγκάνανε λυσσιασμένα σκυλιὰ, παρὰ κ' ἀνίσως δαγκάσῃ κανέναν ὁ δαγκάμενος ἄνθρωπος παρόμοια καὶ κείνος φοβάται. Λοιπὸν κ' ἐστὶ μοῦ φαίνεται ὅτι, ἀφοῦ δαγκάστηκες στοῦ Ἐφκράτη ἀπὸ τίς πολλὲς ψευτιές, ἔχεις κολλήσει καὶ σ' ἐμένα τὴ δαγκωματιά. Τόσο πολὺ μοῦ γιόμισες τὴν ψυχὴ μὲ φαντάσματα.

ΤΥΧΙΑΔΗΣ. Μὰ ἄς μὴ φοβόμαστε, ἀγκηπτιέ μου, ἔχοντας ἀντιφάρμακο γιὰ τὰ τέτοια τὴν ἀλήθεια καὶ πρὸ πάντων τὴν ὀρθὴ σκέψη, ποῦ ἄμα τῆνε μεταχειρίζομαστε, δὲ θὰ μὰς ταραξῇ κανένα ἀπὸ τὰ ἄσκοπα κ' ἀνόητα ἀπὸ τὰ ψέματα.

Μετὰφρασμα ΗΛΙΑ Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗ

γάλον ἐνθουσιασμὸ μοῦ λέγει: «Κύριε Σταύρε, ἡ «Εὐτυχία» ποῦ μιὰ φορὰ μοῦ γράψατε στὸ πρῶτο Album μου μ' ἔρεσε τόσο πολὺ, τόσο ἐνθουσιαζοῦμαι, σὰν τὴ διαβάζω, ποῦ μπορῶ νὰ σὰς πῶ ὅτι εἶναι τόμορφότερο ἀπὸ τὰ ἔργα σας».

Ἀντιγράφοντας σήμερα αὐτὸ τὸ ἐνθύμημα σοῦ τὸ στέλνω γιὰ νὰ τὸ διαβάσουν ὅσοι διψοῦνε εὐτυχία, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἡ μιὰ φορὰ παιδοῦλα καὶ σήμερα κ. Δεντρινοῦ θὰ μὰς συμπαθήσῃ γιὰ τὴ δημοσίευσή.

Κέρκυρα 9 τοῦ 8βρη 1905

Ὁ φίλος σου
ΗΛΙΑΣ ΣΤΑΥΡΟΣ

Πόσο γλυκιὰ καὶ ποθητὴ εἶναι ἡ εὐτυχία, μὰ καὶ πόσους καημοὺς κρούει στὰ περιζήτητα κάλλη της.

Πότε τὴ βλέπουμε τόσο μικρὴ, τόσο ἀγνώριστη, ποῦ οὔτε οκεφτόμαστε νὰ τὴ θεωρήσομε, μὰ κάποτε τὴν ἔχουμε σιμά μας ποῦ γλυκὰ αἰτανόμαστε τὴν εὐωδιὰ καὶ χάρη της, τὴν ὁμορφάδα καὶ τὰ καλὰ της.

Ἡ εὐτυχία εἶναι τρελλή — Εἶναι πνεῦμα ἄστατο.

Τρέχει δὴ κ' ἐκεῖ ἀδιάφορη, παιγνιδάρα καὶ τρελλή, σὰν τὴν ἐλαφρὴ πεταλούδα πάνω στὰ δροσερὰ κ' εὐωδιασμένα λουλούδια τῆς ἀνοιξῆς καὶ τοῦ χυνόπωρου.

Γιὰ μιὰ στιγμὴ κάθεται στὰ δροσερὰ φύλλα ῥόδου... Ἐστὶ ἀθῶος καὶ μικρὸς τρέχεις χαρούμενος μὲ τὴν ἐλπίδα νὰ τὴν πιάσῃς. Ἀνοίγεις μὲ χτυπόκαρδο τὰ τρεμουλιαστὰ δάχτυλά σου... τὰ κλεῖς... τὰ σφίγγεις, νομίζεις ὅτι τὴν κρατεῖς, ὅτι τὴν ἔχεις δική σου, μὰ τοῦ κἀκου, αὐτὴ ἐπέταξε ἐχάθημε στὸ δρόμο τοῦ φθαρτοῦ κόσμου ποῦ τότε λέμε Ζωή.

Εἶναι ἄστατη καὶ ἄπιαστη ἡ εὐτυχία.

Εἶναι πεταλούδα τρελλή.

Σὺ δροσερὴ καὶ τρυφερὴ μυρτοῦλα, ἀθῶα παρθένα, ποῦ σὲ στοιλίζουν ἐβγένεια τῆς ψυχῆς, λάμψη καὶ δύναμη τῶν ματιῶν, κάλλη κ' ὁμορφιές, ποῖε μὴ θελήσῃς νὰ τρέξῃς καὶ νὰ χαθῆς στὸ δρόμο τῆς Εὐτυχίας. Μὴ θελήσῃς ποῖε νὰ τὴν πιάσῃς.

Εἶναι ἄστατη ἡ εὐτυχία.

Εἶναι πεταλούδα τρελλή.

Μονάχη της θὰ πέσῃ στὴ λάμψη καὶ στὴ φλόγα τῆς ἀγγελικῆς καὶ ὠραίας παρθενίας σου.

Κέρκυρα Γενναῖος 1896

(Ἀπὸ τὸ Album τῆς κ. Δεντρινοῦ)

ΕΝΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Κ. ΠΑΛΑΜΑ—«ΓΡΑΜΜΑΤΑ»

Στὴ «Ζυγαριὰ» τῆς Μόσχας, στὸ γνωστὸ νεοτεριστικὸ φιλολογικὸ περιοδικὸ, καὶ στὸ φύλλο τοῦ Ἀλωνάρη, ὁ συνεργάτης μας κ. Μιχ. Λυκιαρδόπουλος τύπωσε μιὰ κριτικὴ γιὰ τὰ «Γράμματα» τοῦ Παλαμά. Τὴ μεταφραζομε δάκρυα.

«Υπάρχουν τόσο λίγα βιβλία ποῦ νὰ ζητάζον τὴ νεοελληνικὴ φιλολογία (καὶ στὴ Ρωμαϊκὴ γλῶσσα ἀκόμη), ποῦ δὲ μπορεῖ νὰ μὴ χαιρετῆσει κανεὶς κάθε νέο ἔργο αὐτοῦ τοῦ εἶδους, καὶ μάλιστα ὅσα φέρνει γιὰ ὑπογραφή ἕνα τέτοιο ὄνομα σὰν τοῦ Κ. Παλαμά. Τὸ βιβλίον ποῦχομε μπροστά μας — ὁ πρῶτος τόμος δάκρυα σειράς ποῦ μὰς ἔχει τάξει ὁ συγγραφέας — εἶναι μιὰ συλλογὴ τῶν πιὸ ἐνδιαφερ-